

DIPLOMADOLGOZAT

Keczeli László

2024.

Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem
Kaposvári Campus
Vidékfejlesztés és Fenntartható Gazdaság Intézet
Befektetési, Pénzügyi és Számviteli Tanszék
Pénzügy mesterképzési szak

A Pénziránytű Alapítvány működésének oktatói tapasztalatai

Belső konzulens:	Dr Csonka Arnold egyetemi docens PhD
Belső konzulens tanszéke:	Mezőgazdasági Adatfeldolgozási és Adatelemzési Tanszék
Külső konzulens:	Dr Bareith Tibor tudományos munkatárs
Készítette:	Keczeli László

Képzési hely ¹

¹ SZENT ISTVÁN EGYETEM KAPOSVÁRI CAMPUS
GAZDASÁGTUDOMÁNYI KAR
PÉNZÜGYI ÉS SZÁMVITEL INTÉZET

TARTALOMJEGYZÉK

1.	BEVEZETÉS	4
2.	IRODALMI ÁTTEKINTÉS	6
2.1	Pénzügyi kultúra, pénzügyi tudatosság	6
2.2	A pénzügyi tudatosság mérése	7
2.3	Nemzeti stratégia a pénzügyi tudatosság irányába	10
2.3.	A Pénziránytű Alapítvány szerepe a stratégia megvalósításában.....	12
3.	Anyag és módszer	16
4.	EREDMÉNYEK ÉS ÉRTÉKELÉSÜK	18
	A kérdőív kiértékelése	18
	Statisztikai vizsgálatok a válaszadók neme, intézménye és az eszközhasználat esetében	20
	Statisztikai vizsgálatok az életkor és az egyes eszközök használatának tükrében.	23
	Statisztikai vizsgálatok a válaszadók neme, intézménye és a kérdőíven szereplő válaszok tükrében.....	24
5.	KÖVETKEZTETÉSEK ÉS JAVASLATOK.....	31
	Javaslatok	32
6.	ÖSSZEFOGLALÁS	34
7.	FELHASZNÁLT IRODALOM.....	35
	MELLÉKLETEK.....	38
	Kérdőív	38
	ÁBRÁK ÉS TÁBLÁZATOK JEGYZÉKE	40
	Táblázatok.....	40
	Képek.....	40
	KÖSZÖNETNYILVÁNÍTÁS	41
	NYILATKOZAT	42

1. BEVEZETÉS

Az informatika fejlődésének köszönhetően a 80-as évektől kezdődően innovációs hullám söpört végig a pénzügyi szférában, főként a pénzügyi termékek területén. Ez arra kényszerítette a pénzügyi szektort, hogy a fogyasztók igényeihez igazítsák szolgáltatásaikat, termékeiket. Ennek következtében olyan komplex pénzügyi termékek jöttek létre, amelyeket még sokszor a szakemberek sem tudtak biztonságosan alkalmazni, nem is beszélve egy átlagos fogyasztóról, akinek a pénzügyi tudása finoman szólva is hiányos volt. A nagyobb haszon reményében többen is hajlandók sokan kockáztatni, még akkor is, ha nincsenek teljesen tisztában a kockázat mértékével. Erre példa volt a hazai devizahitelek nem kis tábora, akik közül nagyon sok család és élet tönkrement.

Az Magyar Nemzeti Bank (a továbbiakban MNB) 2016. január 1-jétől hatályba lépő Magatartási Kódexe (Bankszövetség, 2015.) az alábbiakat tartalmazza a **Társadalmi Felelősségvállalás** pont alatt:

„Az intézmények döntéseikkel befolyásolhatják a társadalmi és környezeti fejlődést, ezért tevékenységük során igyekeznek figyelemmel lenni döntéseik közvetlen és közvetett társadalmi és környezeti hatásaira is. Ennek érdekében a társadalmi és környezeti felelősségvállalást üzletmenetük részévé tehetik, ezzel is hozzájárulva a fenntartható fejlődés megvalósításához. Gazdasági súlyuk és erkölcsi felelősségérzetük indokolja, hogy egyes társadalmilag hasznos értékek, tevékenységek mellett kiálljanak. Ezek közül kiemelt prioritásként kezelik a pénzügyi kultúra fejlesztését, különösen a lakosság öngondoskodásra és ésszerű gazdálkodásra nevelését. Az egyes pénzügyi intézmények társadalmi felelősségvállalása természetesen eltérő irányú és tárgyú lehet az adott intézmény vállalati filozófiájának megfelelően.” (Bankszövetség, 2015.) (3. oldal)

Ennek fényében megfogalmazódott az igény a pénzügyi kultúra és tudatosság fejlesztése iránt. 2009-ben figyeltünk fel a Pénziránytű Alapítvány (a továbbiakban: Alapítvány) tevékenységére. Első lépésként csatlakozni szerettünk volna az Alapítvány által létrehozott iskolai hálózathoz. Pályázatunk sikeres volt, így egyik – gyakorlatilag alapító - intézménye lettünk a dél-dunántúli régióban a „Pénziránytű Hálózatnak” (a továbbiakban: Hálózat)

Ekkor országosan huszon-egynéhány iskola képezte a Hálózatot, azzal a céllal, hogy később ezen intézményekre támaszkodva bővüljön a résztvevő iskolák köre. A régióból akkoriban egy pécsi és egy paksi intézmény volt még a rendszerben. Ezt követően több éven keresztül meghatározó résztvevője voltunk – az Alapítványhoz is kapcsolódó - Monetary tanulmányi versenynek, folyamatos regionális döntős helyezésekkel, illetve 2011-ben országos harmadik hellyel. A Monetary verseny megszűnése után az Alapítvány elindította a BankCode versenyt, amelyen iskolánk a mai napig is aktívan vesz részt a kezdetektől.

A 2010-es évek elején néhány évre kicsit háttérbe szorult az Alapítvány tevékenysége, ami a 2015/2016-os tanévtől vett ismét lendületet.

Iskolánk azóta is folyamatosan részt vesz az Alapítvány rendezvényein, workshopjain, továbbképzésein, illetve tanulmányi versenyein. Emellett több oktatónk is napi szinten használja a Hálózat által biztosított oktatási segédanyagokat, tankönyvet, kiadványokat, illetve e-learning felületeket, Kahoot-kvízeket.

2008 nyarán lettem az Noszlopy Gáspár Közgazdasági Szakközépiskola igazgatója. Bár eredeti végzettségem nem pénzügyi irányultságú, támogattam az Alapítvánnyal közös munkát.

Dolgozatomban azt szeretném bemutatni, hogy az Alapítvány tevékenysége mennyivel segítette ezt a törekvést, hogyan segíti a kollégákat, milyen eszközökkel próbál irányt mutatni a pénzügyi világ óceánján a biztonságos hajózáshoz.

Közzgazdász oktatóink általános tapasztalata, hogy az iskolákban a tanulmányait megkezdő 9. osztályos diákok pénzügyi előképzettsége szinte a nullával egyenlő.

Az átlagos szülői korösszetételt megnézve az ő szüleik a „2008-as pénzügyi válságkor” még többnyire fiatal felnőttként, kezdő munkavállalóként vagy az önálló életük elején kevés tapasztalattal rendelkező felnőttek voltak. Az azóta eltelt időszakot figyelembe véve a családi költségvetés, illetve a pénzügyi tudatosság terén a következő fő szempontok jellemzik a környezetük pénzügyi gondolkodás módját elmondásuk szerint:

- óvatosság,
- tehermentesség
- saját forrásból történő gazdálkodás.

A gazdálkodási- a pénzügyi ismeretek, valamint a vállalkozási ismeretek összhangja egy olyan szemléletváltást kell, hogy eredményezzen, amelyben - ha ők valamikor egy vállalkozásban gazdasági szerepet töltenek be, akár tulajdonosként vagy vezetőként - akkor az idegen forrásból történő gazdálkodás az ne csak megtanult tananyag legyen, hanem biztonságos, de fejlődés orientált és pénzügyi „bátorsággal” rendelkező döntéshozatali gondolkodásmódot tudjon nekik adni, mint pénzügyi szemlélet.

Az Alapítvány ebben a tekintetben nagyon fontos szerepet tölt be, mert nem feltétlenül a tanterv követelmények szigorú szabályai mentén, hanem gyakorlatiasabban, naprakészebben és látványosabb elemekkel tűzdelve próbál szemléletet kialakítani, formálni.

Dolgozatomban nem a diákok oldaláról vizsgálom a pénzügyi tudatosságot, hanem a pénzügyi és vállalkozási ismereteket oktató kollégák szemszögéből. Véleményem szerint ez hiánypótló a jelenlegi pénzügyi kutatások között, mert tudomásom szerint a tanári/oktatói oldal véleményének vizsgálataival még nem foglalkoztak az Alapítvány tevékenységével kapcsolatban, inkább diák oldalról történtek felmérések. Erre egy jó példa Szőke Brigitta és Tóth Eszter Ilona 2023-as felmérése, amelyben a pénzügyi tudatosság és a pénzügyi-gazdasági ismeretek oktatásának összefüggéseit vizsgálják. (Tóth & Szőke, 2023)

2. IRODALMI ÁTTEKINTÉS

2.1 Pénzügyi kultúra, pénzügyi tudatosság

A fogalom nem újkeletű, az Egyesült Államokban már a századforduló elején is történtek kísérletek a lakosság pénzügyi ismereteinek felmérésére, bár igazából a cél a pénzügyi termékek piacának megteremtése és kiszélesítése volt. (Béres, 2013.) Az embereknek el kellett magyarázni, hogy ezeket a termékeket mire és hogyan kell használni?

A társadalmak gyors fejlődése magával hozta annak szükségességét, hogy mikro- és makrogazdasági szinten csökkenjenek a pénzügyi viselkedésből eredő kockázatok. Azokban az országokban ahol a pénzügyi innováció a leggyorsabban fejlődött, ott jelentek meg először kiemelkedő igények a pénzügyekkel kapcsolatos ismeretek bővítésére társadalmi szinten is. (angolszász országok) (Béres, 2013.)

Párhuzamosan a fent leírt társadalmi folyamatokkal, egyre több pénzügyi kultúrával foglalkozó kutatás is indult. (OECD, PISA) A tanulmányok sokrétűsége mára megteremtette a lehetőséget arra, hogy a felhalmozott tudásanyagból elindulva - a korábbi eredményeket értékelve, illetve arra építve - megfogalmazzuk azt, hogy mi is az a pénzügyi kultúra. (Béres, 2013.)

A pénzügyi kultúránkat fejleszteni kell, de mi is valójában a pénzügyi kultúra? Egy 2009-es tanulmányban Hung és mtsai (2009) kilencféle megközelítési módot azonosított az általuk már feldolgozott tanulmányokból. Ezek a következők voltak:

- a pénzügyi tudás;
- a pénzügyi folyamatok megértése;
- a pénzügyi tudás alkalmazási képessége és a megszerzett tapasztalatok;
- a pénzügyi összefüggések és definíciók ismerete;
- a megalapozott pénzügyi döntések meghozatalának képessége;
- a legalapvetőbb pénzügyi fogalmak ismerete;
- az egyszerű (alapvető) pénzügyi döntések meghozatalának képessége;
- a megalapozott és tudatos döntések meghozatalának képessége; valamint
- az egyszerű pénzügyi fogalmak ismerete.

Ezek az osztályok nem különülnek el élesen egymástól, ezért a pénzügyi kultúra koncepcióként értelmezhető. Hazánkban a Magyar Nemzeti Bank már 2008-ban kidolgozott egy olyan definíciót, ami ennek a koncepciónak több elemét is tartalmazza. E szerint a pénzügyi kultúra „a pénzügyi ismeretek és készségek olyan szintje, amelynek segítségével az egyének képesek a tudatos és körültekintő döntéseikhez szükséges alapvető pénzügyi információkat azonosítani, majd azok megszerzése után azokat értelmezni, és ez alapján döntést hozni, felmérve döntésük lehetséges jövőbeni pénzügyi, illetve egyéb következményeit”. (Béres, 2013.) (2. oldal)

A pénzügyi tudatosság fejlesztése közügy, nem csak a gazdasági szereplők, hanem a polgárok körében is létfontosságú. A megfelelő ismeretek birtokában nem hoznak hátrányos pénzügyi döntéseket, nem vesznek fel drága hiteleket, így nem csak a saját háztartásaikban nőhet a megtakarítások mértéke, hanem makroszinten is. Ez nagyban növeli az állam pénzügyi stabilitását is. Németh Erzsébetnek 2017-ben az Új Pedagógiai Szemlében

megjelent felmérése is ezzel a témával foglalkozik. (Németh, 2017. 7-8)

A pénzügyi tudatosság kérdése az OECD látókörébe is bekerült, de igazán csak az 1997-es dél-kelet ázsiai pénzügyi válság (Muraközy, 2020) indította el a komolyabb felmérések elkészítésének irányába. A válság keserű tanulságait követően került elemzésre a pénzügyi szabályozásnak a fogyasztóvédelmet érintő része, illetve annak csaknem teljes hiánya. (Pál, 2018)

Az OECD (2005) elsőként a világon a pénzügyi edukáció alapjaival is elkezdett foglalkozni, közel 5 évvel megelőzve más szervezeteket. Szakértők szerint a legkomolyabb kutatási, módszertani és szakpolitikai megközelítést az OECD építi fel, bár más szervezetek is végeznek felméréseket. (IMF, EU)

Vizsgálataiban a tágabban értelmezett pénzügyi komfort elemei szerepelnek. Ezek a következők:

- a pénzügyi fogyasztóvédelem egyes alkotóelemei;
- **a pénzügyi tudatosság összetevői;**
- a pénzügyi beilleszkedés kérdésköre.

Mi az összefüggés az elemek között? Az óriási tőkeerővel rendelkező bankok és biztosítótársaságok sok időt, energiát és nem kevés pénzt fektetnek egy-egy pénzügyi termék kifejlesztésébe, a jogi szakértők munkájáról nem is beszélve. Az ügyfeleknek ezzel szemben a legtöbb esetben jogi segítség nélkül, rövid idő alatt kell döntést hozniuk. Ezt a szakirodalomban „információs aszimmetriának” nevezik, és ennek részbeni kompenzálása volt a jogalapja a pénzügyi fogyasztóvédelem létrehozásának. (Wikipedia, 2024)

Az OECD által 2003-ban útjára indított pénzügyi tudatosság alapelvet és azok mérésének lehetőségeit megállapító projekt, amely 2005 júliusában hozott kézzelfogható eredményt. Ekkor fogadták el „A pénzügyi oktatás és tudatosság elvei és jó gyakorlatai” című kiadványt, amely 7 alapelvet és 21 jó gyakorlatot tartalmazott. (OECD, 2005) Ennek folytatásaként biztosítási és magánnyugdíjjal kapcsolatos kérdésekben is készültek konkrét oktatási és tudatossági ajánlások a szervezet részéről. Az ajánlások közül mindenképp kiemelendő a pénzügyi tudatossági stratégiákról szóló tudnivalókat. (Balogh, 2018)

2.2 A pénzügyi tudatosság mérése

A tárgyban végzett hazai kutatások (Isépy, 2023) a pénzügyi kultúra csak egy-egy meghatározott részére koncentráltak, vagy kisebb területeket öleltek át, komplex szemléletmódot nem tekintettek át. Szükségessé vált egy összetett, mindent átfogó felmérés, amelyet az OECD által végzett, több országot érintő felmérés tükrözne.

Ezek a mérések 2011-2012-ben (Atkinson és Messy, 2012), 2016-ban (OECD/INFE, 2016) és 2019-ben (OECD, 2021) zajlottak le. Az első egy pilot jellegű mérés volt, 14 ország, köztük Magyarország részvételével. A 2016-os és 2019-es felmérésben a Pénziránytű Alapítvány is részt vett. A felmérések főbb ismérveit az alábbi táblázat tartalmazza:

1. táblázat: OECD pénzügyi kultúrával kapcsolatos felmérések adatai

Forrás Atkinson és Messy (2012), OECD (2016) és OECD (2021) alapján

	2011-12-es felmérés	2015-ös felmérés	2019-es felmérés
Résztevő országok száma	14	30	26
Megkérdezettek száma	~14000 fő	51000 fő	127787 fő
A megkérdezettek életkora	n.a.	18-79 év	18 év feletti

A pénzügyi kultúra és tudatosság szintjeit az alábbi főbb szempontok szerint mérték fel:

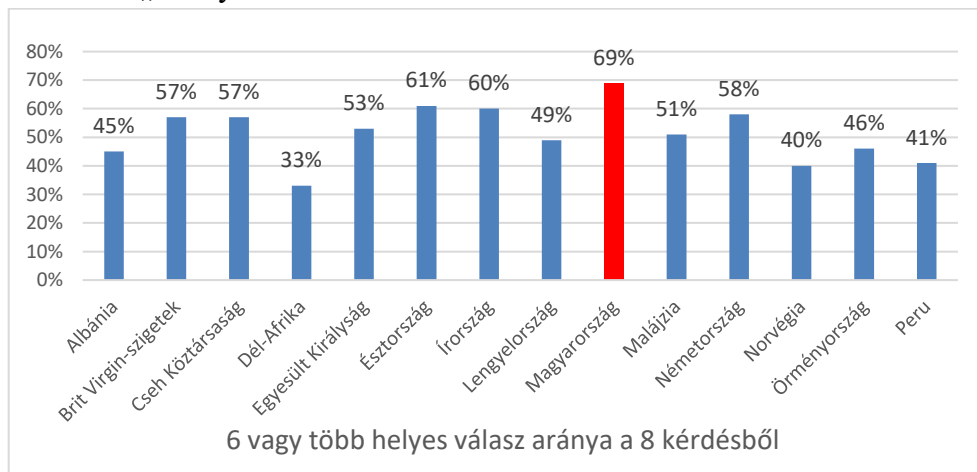
- pénzügyi hozzáállás;
- pénzügyi ismeretek;
- pénzügyi magatartás.

Dolgozatomban a három pénzügyi ismeretek felmérés eredményeit mutatom be.

A 2011-12-es és 2015-ös felmérésben 8 kérdés, a 2019-es felmérésben 7 kérdés vizsgálja a megkérdezettek pénzügyi ismereteit.

A 2011-es felmérés nyolc kérdése olyan alapvető pénzügyi fogalmak ismeretét vizsgálja, mint az egyszerű és kamatos kamat számítása, infláció és diverzifikáció, kockázat és haszon fogalmainak értelmezése. A 2015-ös felmérésben szinte ugyan ezek a kérdések szerepelnek. A felmérésről még annyit kell tudni, hogy nem minden szereplő ország válaszolt minden kérdésre és volt olyan is, hogy a kérdésben szereplő kamatérték más és más volt.

Ha a 2010-es felmérés adatait megvizsgáljuk, látszik, hogy 69%-os eredménnyel a legjobbak lettünk olyan fejlett országokat megelőzve, mint Németország, Egyesült Királyság, Norvégia. Kicsit talán árnyalja a győzelmi büszkeségünket az a tény, hogy a legnehezebbnek tartott kérdések esetében a mi kérdőívünkben változtattak, valószínűsíthetően „könnyítették”.

1. ábra Pénzügyi ismeretek felmérése

Saját szerkesztés. Forrás 2011-2012-es OECD felmérés (Atkinson & Messy, 2012)

A 2015-ös felmérés pénzügyi ismeretek részében hét kérdést kellett megválaszolni, amelyek az alapvető pénzügyi ismeretek (pl. kamatszámítás, a pénz időértéke, a kockázat és a hozam összefüggése) meglétét igyekeztek vizsgálni. Minden helyes válaszáért egy pont járt, a minimálisan elfogadható teljesítmény határát pedig 5 pontnál húzták meg, azaz legalább öt kérdésre kellett jó választ adni.

Talán nem véletlenül a kamatos kamatok értelmezése bizonyult a legnehezebbnek,

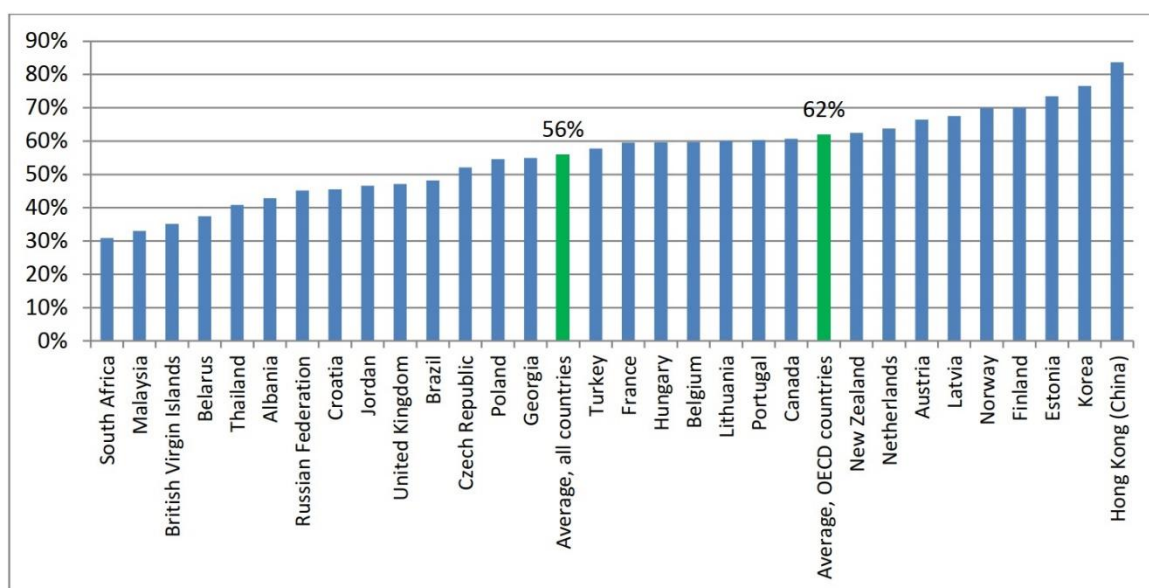
ezeknél a számolási feladatoknál született a legtöbb helytelen válasz. A legjobb eredményt Kína/Hong Kong érte el 5,8 ponttal (83%), hazánk a 14–15. helyen, a középmezőnyben végzett 4,7 ponttal (67%). Két témakörben az OECD átlag alatt, egy témakörben azonosan, míg a maradék 4 témakörben átlag felett teljesítettünk a pénzügyi ismeretek terén.

2. táblázat: A 2016-os felmérés kérdéseinek területei és azok eredményei: (a jó válaszok aránya százalékban)

Forrás: saját szerkesztés, OECD(2016) alapján

Témakör	Magyarország teljesítménye	A legjobb teljesítmény	OECD átlag
A pénz időértéke	67%	Kína/Hong Kong, Észtország, Finnország 83%	66%
A felvett kölcsön kamatai	91%	Finnország 98%,	89%
Plusz kamat számítása	53%	Norvégia 80%,	65%
5 éves magtakarítás kamata	33%	Norvégia 65%,	48%
Egyszerű és kamatos kamat	24%	Norvégia 58%	37%
Kockázat és haszon	84%	Kína/Hong Kong 96%,	83%
Infláció értelmezése	89%	Kína/Hong Kong 97%,	81%
Diverzifikáció értelmezése	65%	Dél-Korea 84%,	65%

Érdekes, hogy a kamatok és az infláció témakör a felmérésben a résztvevők milyen jó eredményeket értek el. Talán a mindennapokban ezekkel találkozunk a leggyakrabban?

2. ábra: A pénzügyi tudás minimum cél értékei

Forrás: OECD 2015-ös felmérés (OECD/INFE, 2016)

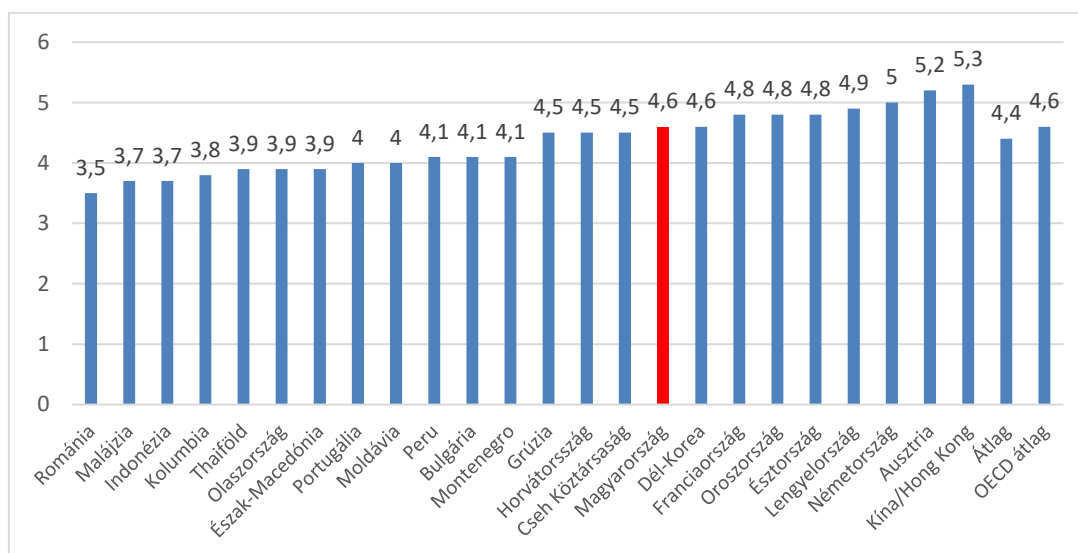
A fenti eloszlás egy érdekes képet mutat azoknak a felnőtteknek az eloszlásáról, akik egy vagy több kérdésre tudtak válaszolni. A fenti 2. ábra a populáció azon arányára fókuszál, akik legalább 5 cél érték pontot elértek a 7-ből a tudásszint felmérő kérdéseken (pl. legalább a kérdések 70%-ára jól válaszoltak. Azt is mutatja, hogy legalább 3-an a populáció 10 tagjából helyesen válaszoltak az alapszintű pénzügyi kérdések 70%-ra a résztvevő országok és gazdaságok közül. Kína/Hong Kong esetében ez 8 főre emelkedik a 10-ből.

Azonban az ábra azt is megmutatja, hogy az összes résztvevő országok közül átlagosan a felnőttek 44%-a nem rendelkezik elegendő pénzügyi tudással ahhoz, hogy elérjék a minimum cél értéket.

A 2019-es felmérés kérdései lényegében megegyeztek az előző felmérésekével. Magyarország a 2019-es adatfelvételhez a 2018-as adatokkal csatlakozott.

Magyarország esetében a pénzügyi műveltséget mérő komplex mutató értéke 12,3, a maximálisan lehetséges 21 pont mintegy 60 százaléka (összes ország: 12,7, OECD átlag: 13). Ezzel 26 országból a középmezőnyben, a 14. helyen állunk.

Ha a kutatás során született eredmények tekintetében részletes vizsgálatot végzünk, rögtön szembetűnik, hogy a pénzügyi tudás és pénzügyi ismeretek területén éri el hazánk a legjobb eredményeket. Az alapvető pénzügyi fogalmaknál a „nehéztüzérek”, mint kamatos kamat, diverzifikáció, az előző évekhez képest ugyan csekély javulás tapasztalható, ám a legfrissebb eredmény még mindig alacsonyabb az OECD átlagnál. A rangsorban megosztva a 9. helyen állunk Dél-Koreával. Ha számba vesszük a tény, hogy a kamatszámítás, mint kompetencia mennyire hatással van az alapvető megtakarításokra, hitelfelvételi döntésekre és még sok másra, akkor elgondolkodtató, hogy a megkérdezett felnőttek csupán fele adott jó választ egy egyszerű kamattal kapcsolatos kérdésre. A kamatos kamat esetében pedig csak 18,3% döntött helyesen. Az eddigi felmérések alapján jók voltunk az infláció helyes értelmezésében, most azonban egy jelentős visszaesés mutatkozik, amely talán összefügghet az elmúlt évek alacsony inflációjával. (MNB, 2020) A Covid19 járvány megjelenésével jól érzékelhetően látszik az infláció emelkedése, ezt minden polgár a saját zsebében érezheti az elmúlt másfél évben.

3. ábra A pénzügyi ismeretek felmérése

Saját szerkesztés. Forrás: OECD 2019-es felmérés

2020-ban intézményünkben egy kolléganőm TDK dolgozata kapcsán felmérésre került a diákjaink pénzügyi tudatossága, amelyben megállapításra kerültek a következők:

A négy ágazat közül (közlekedés és szállítmányozás, gazdálkodás és menedzsment, informatika és távközlés, kereskedelem) a gazdálkodás és menedzsment ágazat pozitív hatással van a diákok pénzügyi tájékozottságára. A többi szakirányhoz képest a magasabb óraszámban elsajátított pénzügyi ismeretek jól tükröződnek a diákok tudásában.

A szociodemográfiai tényezők vizsgálatának eredményeként megtudtuk, hogy az édesanya fizikai jellegű munkavégzése szintén pozitív hatást gyakorol a diákok pénzügyi tudására. Ennek oka lehet, hogy a fizikai munkához alacsonyabb jövedelem társul, ami a család részéről tudatosabb gazdálkodást igényel.

Az állandó lakhely vizsgálatok az volt látható, hogy a falu negatív hatással van a pénzügyi tájékozottságra. Ez azt jelenti, hogy azok a tanulók, akik életvitelszerűen nem városban laknak, kevesebb pénzügyi ismerettel rendelkeznek. (Fris, 2020.)

2.3 Nemzeti stratégia a pénzügyi tudatosság irányába

A kormány 2045/2016. számú határozatában a pénzügyi tudatosság fejlesztésének szükségességéről döntött. Kormányzati szinten közpolitikai célként fogalmazódott meg a hazai lakosság pénzügyi tudatosságának növelése. Az átfogó nemzeti stratégia elkészítésére intézményközi munkacsoport jött létre, amelyben az Nemzetgazdasági Minisztérium (NGM), az Emberi Erőforrások Minisztériuma (EMMI), az Állami Számvevőszék (ÁSZ) és az MNB mellett az Alapítvány is részt vett. (Jakovác & Németh, 2017/1)

A felmérések igazolják, hogy a pénzügyi tudatosság fejlesztése minden ország számára stratégiai kérdés. Van olyan ország, ahol már másfél évtizedes múltra tekint vissza. (pl. Ausztrália) Egyes országokban külön szervezetet hoznak létre ennek a koordinálására, másutt a bankok játszák a vezető szerepet. (Jakovác & Németh, 2017/1)

A 2008-as válság hazánk lakosságát is súlyosan érintette, főként a megtévesztő devizaalapú (CHF) lakáscélú hitelek miatt. Felszínre kerültek azok a hiányosságok, amelyek az alapvető pénzügyi ismeretek területén mutatkoznak. Nem kell tehát csodálkozni azon, hogy a pénzügyi kultúra fejlesztésének szükségessége, ennek vonatkozásában stratégia kialakítása minduntalan napirendre kerül. (Flór, 2021.)

A magyar nemzeti stratégia az "Okosan a pénzzel!" nevet viseli, és hét éves időtartamot fog át, 2017-től 2023-ig tart. (Pénzügyminisztérium, 2017)

A stratégia céljait a következőképpen fogalmazták meg:

1. A köznevelés rendszerén belüli valós pénzügyi edukáció kereteinek megteremtése, erősítése és általánossá tétele;
2. A tudatos pénzügyi magatartás alapjainak és a háztartások pénzügyi stressztűrő képességének erősítése;
3. Körültekintő pénzügyi döntéseket előmozdító szemlélet megteremtése és a tudatos pénzügyi fogyasztói magatartást támogató intézmények/ infrastruktúrák létrehozása és széles körű megismertetése;
4. A lakosság öngondoskodási szemléletének erősítése;
5. A pénzügyi termékekhez, pénzügyi alapszolgáltatásokhoz való hozzáférés és pénzügyi beilleszkedés (financial inclusion) mértékének növelése;
6. A korszerű, készpénzkímélő fizetési eszközök használatának ösztönzése
7. Körültekintő hitelfelvétel támogatás;

A stratégiának sok érintettje van:

- jogalkotó szervezetek;
- érintett közigazgatási szervezetek;
- ellenőrző szervezetek;

- pénzügyi, nem pénzügyi, de edukációval foglalkozó forprofit szervezetek;
- non-profit és nem non-profit pénzügyi intézményekhez kötődő szereplők;
- pedagógusok, oktatók, trénerok;
- a pénzügyi kultúra fejlesztésének célcsoportjai.

A nemzeti stratégiák megvalósítása jellemzően állami, nonprofit és forprofit szervezetek együttműködésében valósul meg, legtöbbször egy kormányzati szervezet irányításával, koordinálásával. Milyen szempontokat vesznek figyelembe ezek a stratégiák? Első sorban olyan területeket, mint:

- a pénzügyi szempontból sérülékenyek társadalmi rétegek;
- az eltérő lakossági szükségletek;
- a pénzügyi intézményrendszer fejlettsége;
- a pénzügyi intézményrendszer szabályozottsága.

Azt biztosan kijelenthetjük, hogy a személyes kapcsolatfelvétel a pénzügyi kultúra fejlesztésének leghatásosabb módja, legyen az iskolarendszerű oktatás, családlátogatás, munkahelyi képzés vagy személyes tanácsadás. (Jakovác, 2016)

Emellett a vezető intézmények természetesen információforrásokat, kereshető adatbankokat tesznek nyilvánosan elérhetővé, alkalmazásokat fejlesztenek, videótartalmakat töltenek fel, használják a közösségi médiát stb., a célcsoportok optimális elérési csatornáinak megfelelően. (Jakovác & Németh, 2017/1)

4. ábra A pénzügyi kultúra fejlesztési eszközei
 Forrás: saját szerkesztés (Jakovác és Németh, 2017) alapján

2.3. Az Alapítvány szerepe a stratégia megvalósításában

Az Alapítvány létrehozásának egyik háttér oka, az azt megelőző devizahitelezés, illetve a magyar társadalmat súlyosan érintő banki gyakorlat, amelynek mély gyökere a lakosság pénzügyi tudatosságának teljes mértékű hiánya, a rendszerváltozás óta az oktatási rendszerbe be nem épített hiányosságai, illetve a már fiatal felnőttként gyermekeiket iskolába, középiskolába küldő szülők, még a szocializmusban történő „a pénzügyi” gondolkodás módra történő „nem nevelése”.

Az Alapítvány 2008-ban jött létre non-profit közhasznú szervezetként azzal a céllal, hogy pénzügyi tudatosságot fejlesztő programokat dolgozzon ki. Küldetésének legfőbb célja, hogy javuljon a lakosság pénzügyi tudatossága, az egyének és a családok megalapozott pénzügyi döntéseket tudjanak meghozni. Az azóta eltelt 13 év alatt számos programot sikerült megvalósítani. Csak azokat a programokat említem, amelyek a technikumok részére relevánsak. (Alapítvány, Közérdekű adatok, 2022)

Tankönyvfejlesztés, tartalomfejlesztés:

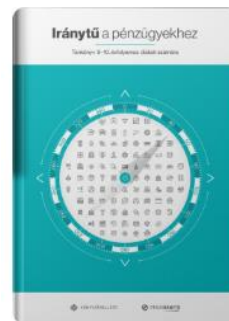
A szakképzésben a mai napig is az egyik legnagyobb kihívás az oktatók számára, hogy nincsenek meg a megújult szakmajegyzékhez a megfelelő és mindenekelőtt naprakész tankönyvek, a meglévő oktatási segédanyagok nehézkesek, túlságosan elméletközpontúak és a hosszú engedélyeztetési-átfutási idejük miatt már a megjelenésükkor elavultnak számítanak.

Az Alapítvány közösen a Könyvtárellátó Nonprofit Kft-vel (KELLO) 2016 áprilisában engedélyeztette az „Iránytű a pénzügyekhez” című középiskolai tankönyvet. Ez a könyv lett az első olyan kiadvány, amely általános pénzügyi-gazdasági ismeretterjesztést kínál, tankönyvi formában elsősorban a 9-10. osztályos generáció részére. (Tóth, 2019)

A tankönyv innovatív módon mindennapos gyakorlati problémák, „esettanulmányok” felől indulva mutatja be a mindennapi pénzügyek és a gazdaság működésének fontosabb összefüggéseit. A 2017/2018-as tanévtől elérhető és rendelhető is a hivatalos tankönyvjegyzékből, illetve ingyenesen letölthető az Alapítvány honlapjáról. E mellett e-learning anyag és tanári kézikönyv is elérhető. Az intézmények ingyen is hozzájuthatnak a tankönyvhöz 2021-től.

Általános iskolai tankönyv és munkafüzet

Középiskolai tankönyv

1. Kép: tankönyvek

Forrás: <https://penziranytu.hu/kuldetesekapenzvilagaban>;
<https://penziranytu.hu/iranytuapenzugyekhez>

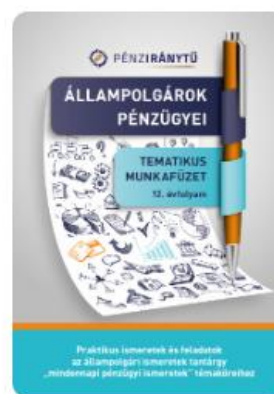
A könyv kedvező fogadtatása után az általános iskolák 7-8. osztályos tanulóinak is elkészítette a tankönyvet és a munkafüzetet. (Tóth, 2019) A tankönyvek mellett más kiadványokat is kínál a diákoknak. („Így neveld a pénztárcádat” – általános iskolásoknak, „Értem a pénzem” – középiskolásoknak.)

A 2018/2019-es tanév tartalomfejlesztő munkáinak eredményeként az általános iskolák felső tagozatos diákjai számára készült Matematika munkafüzetekbe már bekerült egy, a mindennapi pénzügyekről szóló fejezet. A középiskolás diákok számára elkészült a „Számoljunk a befektetésekkel” matematika példatár és a történelem érettségi pénzügyi-gazdasági témaköreinek feldolgozását támogató „Történelem és pénzügyek” munkafüzet, melyeket 2019/2020-as tanév elején minden középiskolába ingyenesen juttatott el az

Alapítvány. 2023-tól újabb kiadvánnyal bővült a paletta, a NAT 2020-ra épülő 8. és 12. osztályosoknak az állampolgári ismeretek tantárgyhoz készült tankönyvel.

Állampolgárok pénzügyei 8. munkafüzet

Állampolgárok pénzügyei 12. munkafüzet

2. Kép: munkafüzetek

Forrás: <https://penziranytu.hu/allampolgarok-penzugyei-munkafuzet-8-evfolyam-szamara>,
<https://penziranytu.hu/allampolgarok-penzugyei-munkafuzet-12-evfolyam-szamara>

Tanártovábbképzések: (Alapítvány, Tanártovábbképzés - Pénziránytű Alapítvány, 2024)
Sikeresek a tanártovábbképzések is, amelyek 2015-óta működnek 30 órás akkreditált képzés formájában, ingyenesen. A „Digitális nyári Akadémia” 30 órás képzés, mely szintén népszerű a tanárok között, szintén ingyenesen igénybe vehető. A matematika és a történelem kiadványokhoz 5 órás képzés társul. Eddig több mint 4000-en vettek részt ezeken a képzéseken.

Pénziránytű Iskolai Hálózat: (Alapítvány, Pénziránytű Iskolahálózat, 2024)

Mára több mint 570 iskola csatlakozott a hálózathoz. A tagok az általánosan elérhető szolgáltatásokon felül további lehetőségeket biztosít. (pl. tanulmányi versenyek)

2017-óta Kiemelt Pénziránytű Iskola Díjjal jutalmazták a legjobb intézményeket. A Pénziránytű Tanári Díj pedig azokat a pedagógusokat célozza, akik különleges, innovatív módszerekkel igyekeznek a pénzügyi ismereteket diákjaikhoz eljuttatni.

Bázisiskolai hálózat: (Alapítvány, Bázisiskolák, 2024)

Program fő célja az, hogy a pénzügyi nevelés és tudatosság modern eszköztárait minél több diák számára elérhetővé tegye, a diákok lakhelyükhöz közel is lehetőséget teremtsen a mindennapi pénzügyi tudáshoz szükséges ismeretek megismerésére, elsajátítására. Ezen kívül természetesen a kollégák továbbképzésére is fókuszál.

A program 2021-ben indult útjára, közösen a Mastercarddal amelynek keretein belül a diákok ingyenes, pénzügyi tudatosságot fejlesztő foglalkozásokon, a kollégák pedig ingyenes akkreditált tanártovábbképzéseken vehetnek részt. Az ehhez szükséges erőforrásokat kilenc bázisintézmény biztosítja, melynek iskolánk is tagja 2022-óta.

PÉNZ7: (Pénz7)

Az Alapítvány a 2015. évi indulás óta a Magyar Bankszövetség mellett állandó társzervezője a rendezvénynek, amelynek során az elmúlt években figyelemreméltó eredményeket ért el: 2019-ben már 1235 intézmény több mint 205 ezer diákját mozgósította a rendhagyó tanórák keretében, megduplázva az első évi elérés számait.

Különösen büszkék arra, hogy az EMMI a 2016/2017-es tanév rendjéről szól rendeletébe már hivatalosan is beemelte a pénzügyi és vállalkozási témahetet. A nemzetközi mércével is kiemelkedő tanulói részvétel miatt a 2017-es magyar PÉNZ7 a „Child and Youth Finance International” (CYFI) Global Inclusion Award díjában is részesült, s a magyar PÉNZ7 2018-ban és 2019-ben is bekerült a legsikeresebbnek ítélt Global Money Week programok közé.

Tanulmányi versenyek: (Alapítvány, Versenyek/Pénziránytű Iskolahálózat, 2024)

- **BANKCODE:** Intézményünk a kezdetektől résztvevője a versenynek, amely az idei évben már harmadszor kerül megrendezésre. Ez egy jó alkalom, hogy a tanulók felmérjék pénzügyi ismereteiket. Az idei tanévben döntőbe jutott az iskolai csapatunk.

- **Kiemelt Pénziránytű Iskola aktivitási pontverseny:** Az Alapítvány az elmúlt évek eredményeire építve, újjászervezett középiskolai iskolahálózata számára negyedik alkalommal hirdette meg a Kiemelt Pénziránytű Iskola cím elnyerésének lehetőségét. A megtisztelő cím és az azzal járó célzott programtámogatás ebben a tanévben nem pályázat útján talál majd gazdára, hanem a pénzügyi nevelés iránt legelkötelezettebb, legaktívabb hálózati iskolákat fogja díjazni.

3. ANYAG ÉS MÓDSZER

A Pénziránytű Alapítvány 2008-as megalakulása óta rendkívül széles palettán keresztül igyekszik a hazai pénzügyi tudatosságot fejleszteni. Az OECD felmérések pénzügyi ismereteket vizsgáló felmérései alapján az ország nem teljesít rosszul, az átlag felett helyezkedünk el, jó lenne az élvonalhoz tartozni. A pénzügy más területein van még hova fejlődnünk. Dolgozatomban arra keresem a választ, vajon mennyivel segítette ezeket a törekvéseket az Alapítvány.

Hipotéziseim a következők voltak:

- H1. Ma már a közgazdasági képzésbe mélyen beépült a Pénziránytű Alapítvány tevékenysége.
- H2. Az eszközzalettáról a legnagyobb arányban az on-line eszközöket használják.
- H3. Az Alapítvány tevékenysége jelentős mértékű támogatást nyújt a tanároknak, és az oktatóknak.
- H4. A pénzügyi és vállalkozási ismeretek tantárgy a pénzügyi tudatosságra kedvezően hatott.

A felmérés első lépéseként felállítottam a hipotéziseket, melyeket vizsgálni szeretnék. Ezt követően a Google űrlapkészítőjének segítségével kérdőívet készítettem (1 sz. melléklet), amely 13 kérdésből áll. Az elkészítésnél ügyelnem kellett arra, hogy ne legyen túl hosszú, ismerve a kitöltésre megcélzott szaktanárok és oktatók leterheltségét.

A kérdőívet a tanultaknak megfelelően terveztem meg, amely két feleltválasztós, egy nyílt kérdéses, két egyválasztásos, négy többválasztásos, két skálás és három háttérváltozóra vonatkozó kérdést tartalmazott. A nyílt kérdést tartalmazó résznél, mely szerint „Milyen szakos tanári/oktatói végzettséggel rendelkezik?” 25 válasz érkezett, utólag más típust választottam volna a kérdésnek, tapasztalataim szerint a kérdőív kitöltésénél az ilyen típusú mezőket általában kihagyják a válaszadók. Szerencsésebb lett volna egy feleltválasztós mező.

Meghatároztam azoknak a körét, akikkel a kérdőívet szeretném kitöltetni. Mivel elsősorban a középfokú oktatásban dolgozók véleményére fókuszáltam két levelező lista készítésére került sor. Az első listába összegyűjtöttem a szakképzési centrumok főigazgatóinak elérhetőségeit. (41 e-mail cím). Ennek segítségével tudtam azt biztosítani, hogy a technikumokban dolgozó oktató munkatársakat megszólítsam. A gimnáziumi szaktanárok elérése kicsit munkaigényesebb feladatnak bizonyult. Az ország összes gimnázium igazgatójának kellett az e-mail címeit összegyűjteni. (231 e-mail cím)

A főigazgatóknak és az igazgatóknak személyre szóló leveleket írtam, amelyben megkértem őket, hogy a szakos kollégák felé továbbítsák a kérdőív linkjét. Munkám eredményeként a kérdőívet 167-en töltötték ki. Sok gimnáziumi igazgató jelzett vissza, hogy nincsen az intézményében ilyen tárgy, nekik megköszöntem a visszajelzést. A kérdőív kitöltése anonim módon történt 2021-ben.

A kérdőív eredményeit Excel formátumban exportáltam és ezzel a táblázattal dolgoztam tovább. Az alább felsorolt statisztikákat készítettem el:

- Az exportált adatok (kérdőív összes);
- Életkorok szerint az eszközökre adott pontszámok (Stat eszközök);

- Nem és intézménytípus szerint az eszközökre adott pontszámok (életkor-eszközök);
- Nem és intézménytípus szerint a bevezetéssel és a hasznosulással kapcsolatos kérdésekre adott pontszámok (összesítve is és külön-külön is pl. Vélemények összes).

Sok esetben a szöveges változókat kellett numerikussá, vagy éppen fordítva átalakítani.

A kérdőívben szerepelt olyan elágazás, ahonnan a nemleges válasz esetén az adott válaszadó sora kitöltetlen maradt, csak olyan kérdésekre kaptam választ, hogy milyen nemű, hány éves, hol él, stb. Ezek a vizsgálat szempontjából nem relevánsak, ezért a statisztikai vizsgálatoknál kizárásra kerültek

Értékelhető válaszokat az alábbi eloszlásban kaptam:

Nemek szerint: 91 fő hölgy és 49 fő férfi

Intézménytípus szerint 29 gimnáziumi, 80 közgazdasági technikum és 31 egyéb technikum kollégától kaptam adatokat.

Fontos volt meghatározni a vizsgálatokhoz szükséges módszereket, ehhez nagy segítséget jelentettek a pénzügyi tanulmányok alatt tanultak közül az ökonometria és a többváltozós statisztikai modellezés, döntéselmélet és döntést támogató modellek tárgyakban tanultak.

Az egyes változók vizsgálatánál első lépésként normalitásvizsgálatot végeztem, ehhez a „Shapiro-Wilk” féle tesztet alkalmaztam, amely azt feltételezi, hogy egy $x_1 \dots x_n$ minta normális eloszlású sokaságból származik. Amennyiben a p -érték $> 0,05$ a nullhipotézis igaz, amennyiben nem, akkor az elemzéseket nem paraméteres eljárásokkal folytattam.

Az eljárások kiválasztásánál figyelembe kellett venni, hogy hány független csoportot kívánunk összehasonlítani, ha az adataink nem normális eloszlásból származnak.

A tanultak alapján 2 független csoport összehasonlításánál a Mann-Whitney-próbát, három, vagy több független csoport összehasonlításánál a Kruskal-Wallis-próbát alkalmaztam.

Amikor a nemek válaszait vizsgáltam (két független csoport) a *Mann-Whitney-féle próba* került kiválasztásra. Az intézménytípusonkénti és az életkor szerinti vizsgálatok esetében a független csoportok száma 3, illetve több lett, így az előbb említett módszer már nem alkalmazható. A vizsgálat elvégzéséhez a *Kruskal-Wallis féle H próbát választottam*, amely 3 vagy több független csoport összehasonlítására alkalmas.

Az eszközöknél (Tankönyv, BankCode, E-learning, stb.) a normalitás és a nem paraméteres vizsgálatoknál az adatok közül a „nem használom” válaszok nem kerültek bele az elemzésbe, a különféle állítások értékelésekor azonban csak az 1-től 5-ig skálára adott válaszokat vettem figyelembe, ezért is adódott az eltérő mintaszám.

Az egyes vizsgálatokat az R statisztikai programmal végeztem az RCommander segítségével. A program ingyenesen letölthető a <https://www.r-project.org/> címről.

A különböző vizsgálatokhoz szükséges adatokat a Statisztika adatok.xlsx nevű Excel táblázat tartalmazza.

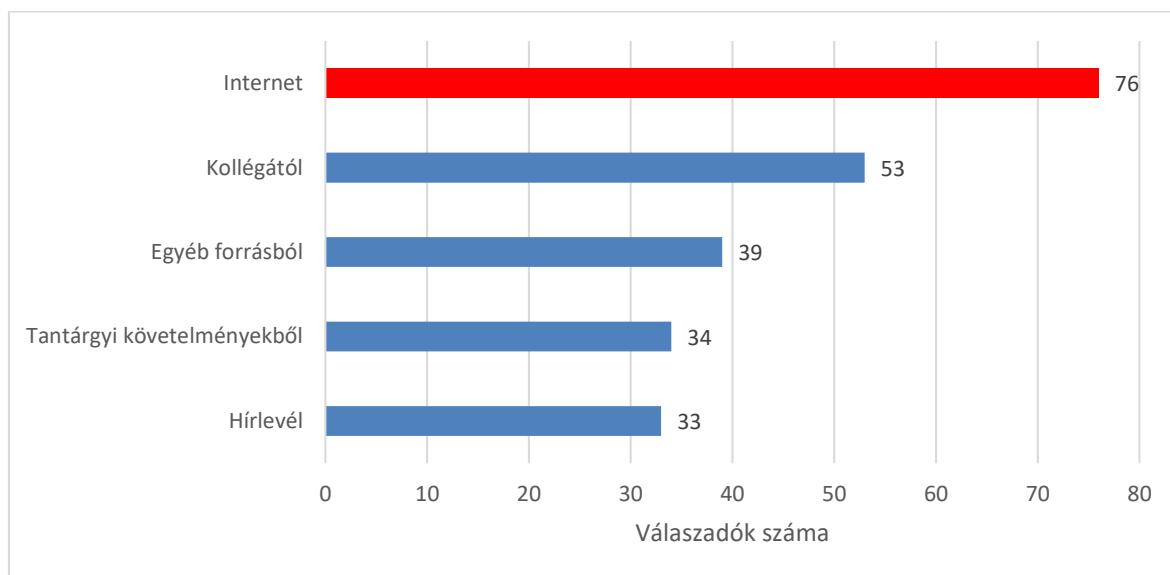
4. EREDMÉNYEK ÉS ÉRTÉKELÉSÜK

Az adatgyűjtés befejezése után Excel formátumban letöltésre kerültek a kérdőívre adott válaszok. Ezek alapján különféle táblázatok készültek egyrészt a diagramokhoz, másrészt a különféle statisztikai vizsgálatokhoz. Ezek megtalálhatók a Statisztikai adatok.xlsx nevű táblázatban. Ahol az eredményt egy egyszerű diagram segítségével be lehet mutatni, ott ezt a módszert választottam. A statisztikai vizsgálatokhoz többféle szempont szerint csoportosítottam az adatokat, az adott eljárás használatakor erre hivatkozás történik. Mely információkra voltam kíváncsi a feldolgozás során? Elsősorban a felvetett hipotézisekre kerestem az igazolást, másrészt mennyire ismert az Alapítvány tevékenysége, az egyes eszközök használata függ-e az adott intézmény típusától, esetleg az oktatók/tanárok nemétől, vagy életkorától? Vizsgáltam még az egyes állításokra adott válaszokat is.

4.1 A kérdőív kiértékelése

A válaszok további vizsgálatához már a kérdések elején tisztázni kellett, hogy a válaszadók ismerik-e pénziránytű hálózat működését. A kérdésre 167 válasz érkezett, 35 esetben (21%) született nemleges válasz. Ezeket a további kérdéseknél (kivéve a neme, életkora, lakhelye kérdéseket) a kérdőív már nem vizsgálja.

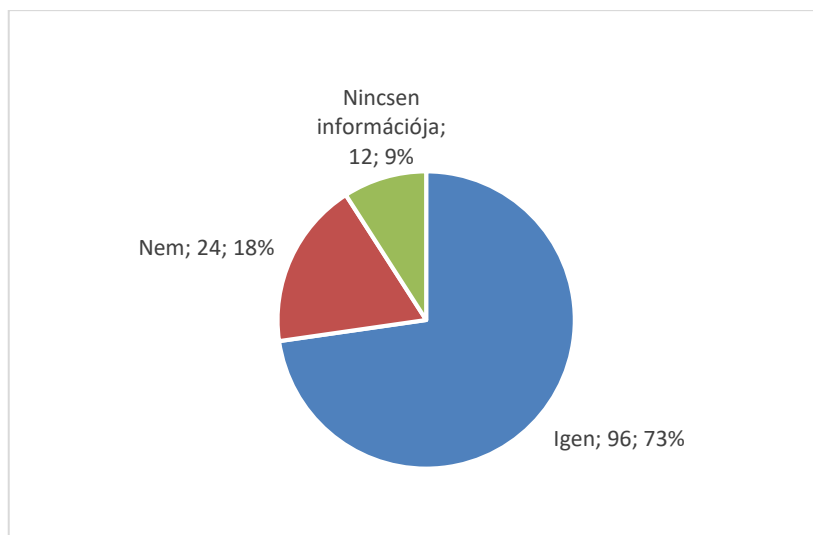
Kíváncsi voltam, hogy a kollégák honnan ismerik az Alapítvány működését? Nem meglepő módon az Internetet jelölték legtöbbször, illetve sokan a kollégáktól szereztek tudomást.

5. ábra Honnan ismeri a Pénziránytű Alapítvány tevékenységét?

Forrás: saját szerkesztés

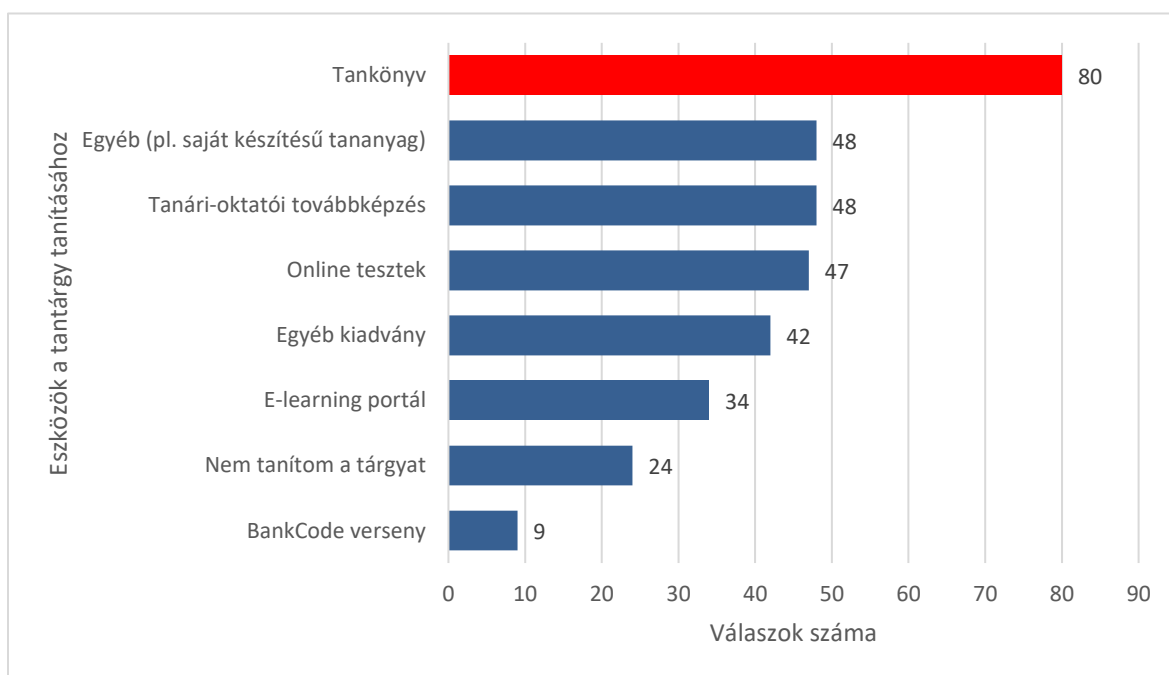
A feldolgozás szempontjából érdekesnek mutatkozott, vajon a megkérdezettek intézményei tagjai-e a hálózatnak, vagy a nélkül használják az eszközöket.

6. ábra Tagja-e a hálózatnak (n=132)
 Forrás: saját szerkesztés

Legnagyobb arányban az igenek szerepelnek, 18% abban az esetben is eszközhasználó, hogy nem tag, az viszont mindenképpen érdekes, hogy akinek nincsen semmilyen információja a hálózatról, ennek ellenére mégis használja az eszközöket.

Az Alapítvány sokféle eszközzel támogatja a pénzügyi tudatosság és az oktatók fejlesztését, a kérdőív alapján, ahol több eszközt is jelölni lehetett az alábbi eredményeket kaptam:

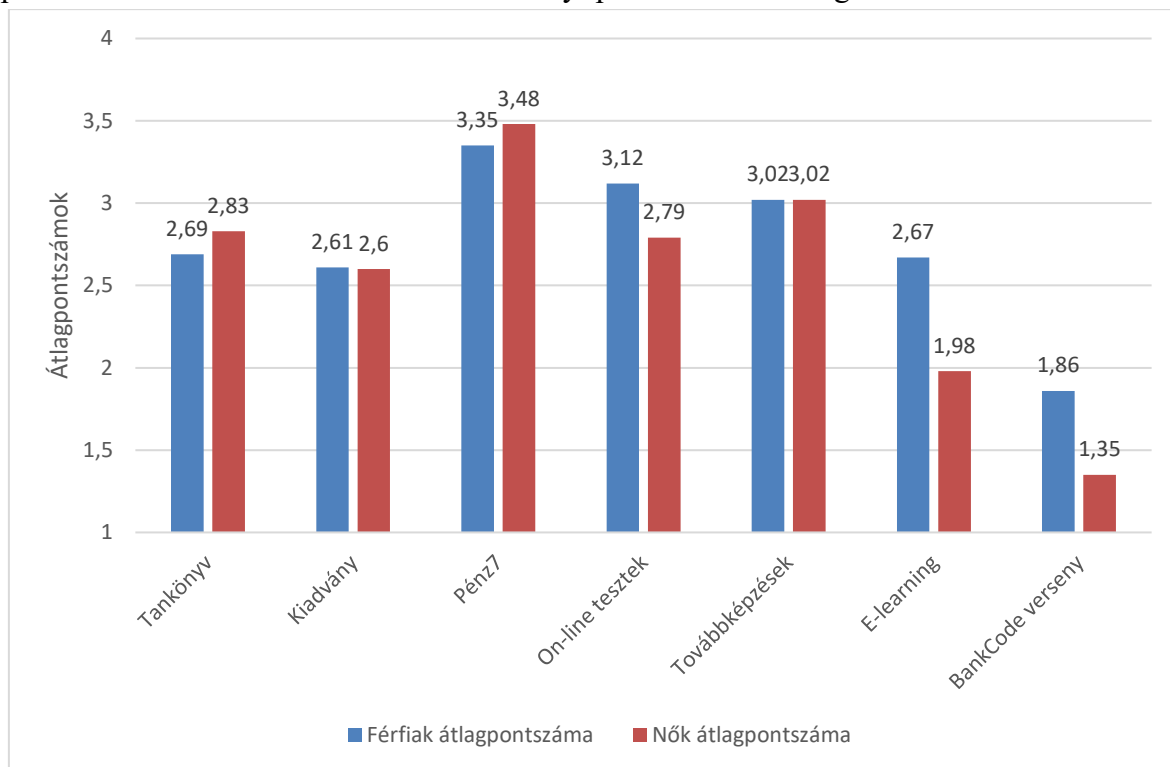
7. ábra Eszközök használata a tantárgyhoz
 Forrás: saját szerkesztés

Az ingyenessé tett tankönyvek használata beépült a mindennapokba ezt támasztják alá a megkérdezett oktatók és tanárok által adott válaszok. A Pénz7 nem egész tanéves program, mégis sokan élnek a tematikus hét használatával. A BankCode verseny idén már a 6.

alkalommal kerül megrendezésre, a középiskolásoknak írják ki, évről-évre több csapat jelentkezik.

4.1.1 Statisztikai vizsgálatok a válaszadók neme, intézménye és az eszközhasználat esetében

A normalitás vizsgálatok előtt kíváncsi voltam, hogyan alakulnak az eszközhasználattal kapcsolatos kérdésnél a nemek és az intézménytípus szerinti az átlagok.

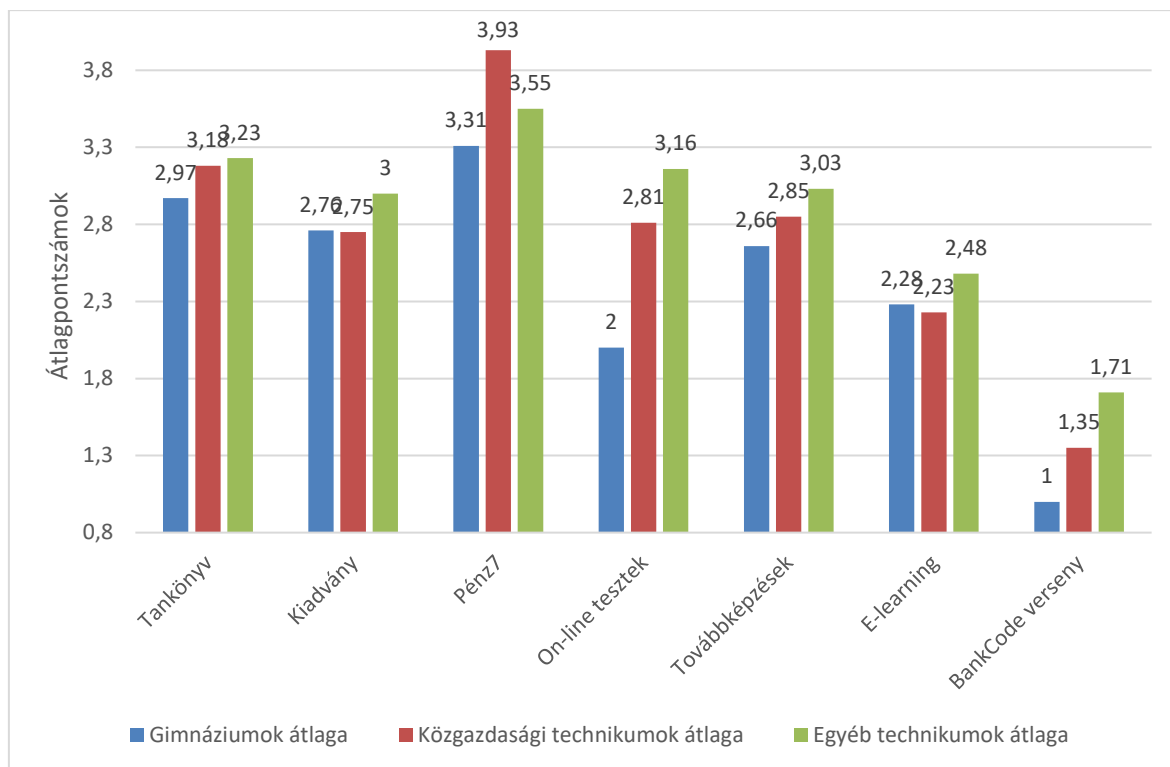

8. ábra Az egyes eszközök használatára adott pontszámok átlagai nemenként ($n_{\text{férfi}}=49$; $n_{\text{nő}}=91$)

Forrás: saját szerkesztés

Az ábráról leolvasható, hogy a BankCode verseny és az e-learning megítélésében eltérők az átlagok, inkább a férfi kollégák tartják jobbnak ezeket az eszközöket. A Pénz7 és az on-line tesztek megítélésének az átlaga a legmagasabb, a BankCode versenyé pedig a legalacsonyabb. A többi eszköznél az átlagok hasonló értékeket mutatnak, nagy eltérést nem látunk a nemek tekintetében.

Az intézmények szerinti átlagok adatainak nagy része a technikumban dolgozó kollégáktól érkezett, melynek túlnyomó része közgazdasági technikum, az egyéb technikumokból és a gimnáziumokból közel azonos számú válasz érkezett.

9. ábra Intézményenkénti eszközhasználat átlagai
($n_{\text{gimnázium}}=29$, $n_{\text{közgazdasági technikum}}=80$, $n_{\text{egyéb technikum}}=31$)

Forrás: saját szerkesztés

A gimnáziumi átlagok szinte minden esetben alacsonyabbak a technikumi átlagoknál. A BankCode verseny alacsony átlagot ért el itt is. A pénz7 és a tankönyv átlagai magasak, az on-line tesztek gimnáziumi átlaga szignifikánsan alacsonyabb a technikumokénál.

Első lépésben az egyes eszközök normalitás vizsgálatát kellett elvégezni, ez meghatározza a további vizsgálatok mikéntjét is. (*Shapiro-Wilk*) (A vizsgálathoz felhasznált adatok a Stat Eszközök munkalapon található)

Hipotéziseim a következők:

H0: az adataink normális eloszlásból származnak

H1: az adataink nem normális eloszlásúak

Eszköz megnevezése	W	p-érték
BankCode verseny	0.70708	$p < 0,001$
E-learning	0.7944	$p < 0,001$
Kiadvány	0.7937	$p < 0,001$
On-line tesztek	0.77683	$p < 0,001$
Pénz7	0.71773	$p < 0,001$
Tankönyv	0.78173	$p < 0,001$
Továbbképzések	0.82031	$p < 0,001$

A valószínűségi érték (p) mindenütt $< 0,05$, ezért a null hipotézist elvettem, az adataink nem normális eloszlásból származnak, a vizsgálatokat nem-paraméteres folytattam.

4.1.2 Eszközönkénti vizsgálat:

A vizsgálat során arra voltam kíváncsi, hogy ha a nemeket vizsgáljuk, van-e szignifikáns eltérés az eszközhasználatban. A vizsgálatához a *Mann-Whitney* féle *U* próbát használtam. A vizsgálatához felhasznált adatok a Stat eszközök munkalapon találhatóak, amelyet a dolgozathoz mellékelek.

A nők közül 91-en, a férfiak közül 49-en válaszoltak. A vizsgálat során a csoportosító változó a nem (1 férfi, 2 nő), a vizsgálandó változó az adott eszköz volt.

H0: a két minta mediánja azonos

H1: a minták mediánja eltér

140 n férfi=49; n nő=91	W	p-érték
BankCode verseny	2715.5	0.0157
E-learning	2512.5	0.1969
Kiadvány	2000	0.2996
On-line tesztek	2571.5	0.1205
Pénz7	1878	0.1024
Tankönyv	1789.5	0.0467
Továbbképzések	2352	0,5839

Mivel a $p > 0,05$, ezért a nullhipotézist megtartom, kivéve a **BankCode** verseny és a **tankönyvek** esetében. Itt a két nem eszközhasználatának mediánja eltérő, a többi eszköznél a mediánok megegyeznek. A tankönyvek esetében a valószínűségi érték nagyon közel volt az 5%-os értékhez. Összességében megállapítható, hogy a kollégák neme az eszközök használatánál nem befolyásoló tényező.

A következő vizsgálat során arra voltam kíváncsi, hogy ha az intézménytípusokat vesszük, van-e szignifikáns eltérés az eszközhasználatban. A vizsgálatához a *Kruskal-Wallis* féle *H* próbát használtam. A vizsgálatához felhasznált adatok a Stat Eszközök munkalapon találhatóak. A független változó az adott eszköz, a csoportosító változó a három eltérő intézménytípus volt. (1-gimnázium; 2-közgazdasági technikum; 3-egyéb technikum)

H0: a minták azonos eloszlásból származnak, a medián értékek szignifikánsan nem különböznek

H1: a minták eltérő eloszlásból származnak

Eszköz neve	Khí-négyzet	p-érték
BankCode verseny	2.0674	0.355
E-learning	0.23341	0.889
Kiadvány	0.61973	0.733
On-line tesztek	6.7862	0.033
Pénz7	3.3986	0.182
Tankönyv	0.20909	0.900
Továbbképzések	0.65899	0.719
n=140 (n férfi=49; n nő=91)		

Mivel a $p > 0,05$ a nullhipotézist megtartom, kivéve az On-line tesztek eszközöknél. A vizsgálat előtt már várható volt ez az eredmény, hiszen az átlagok vizsgálatakor is eltérés mutatkozott az on-line eszközök használatának tekintetében. A Pénz7 vizsgálatakor aránylag alacsony valószínűségi értéket kaptunk (18%), amire már lehetett következtetni, hiszen az átlagok vizsgálatánál a közgazdasági technikumok jóval magasabb átlagot értek el a gimnáziumoknál. A többi esetben magas p-értékeket kaptunk, ezért ezen eszközök megítélése a különféle intézménytípusokban nem mutat szignifikáns eltérést.

4.1.3 Statisztikai vizsgálatok az életkor és az egyes eszközök használatának tükrében.

A kérdőív alapján szűrésre kerültek a válaszok, amelyek a Statisztikai adatok munkafüzet Életkor – Eszközök munkalapján találhatóak. Abban az esetben, ha a válasz „nem használom” volt, ott az értéket 0-ra állítottam. Hat különböző kategóriába soroltam az egyes életkorokat, ennek alapján a válaszolók életkori eloszlása a következőképpen alakult:

- 29 évesnél fiatalabb: 0 fő
- 29 – 35 év: 17 fő
- 36 – 45 év: 15 fő
- 42 – 48 év: 44 fő
- 49 – 55 év: 29 fő
- 55 év felett: 36 fő

A megkérdezettek életkorának eloszlásánál a válaszadók száma azt mutatja, mennyire előregedett a tanári szakma és milyen kevés a fiatal, illetve a pályakezdő.

Azt már tudjuk, hogy az adataink nem normális eloszlásból származnak, ezért ezt most már nem kell vizsgálni. Az adatok az Életkor – Eszközök munkalapon találhatóak. A nem paraméteres vizsgálathoz a *Kruskal-Wallis* féle eljárást használom.

H0: a minták azonos eloszlásból származnak, a medián értékek szignifikánsan nem különböznek

H1: a minták eltérő eloszlásból származnak

Eszköz neve	Khí-négyzet	p-érték
BankCode verseny	2.0355	0.729
E-learning	3.4156	0.490
Kiadvány	6.834	0.144
On-line tesztek	2.2338	0.692
Pénz7	5.5544	0.235
Tankönyv	2.0215	0.731
Továbbképzések	7.9933	0.091
n=135		

Mivel a $p > 0,05$ a nullhipotézist megtartom, a medián értékek az egyes életkorokat és az eszközhasználatot figyelembe véve szignifikánsan nem különböznek. A BankCode verseny, a tankönyvek és az On-line tesztek itt is magas valószínűséget értek el.

4.1.4 Statisztikai vizsgálatok a válaszadók neme, intézménye és a kérdőívben szereplő válaszok tükrében

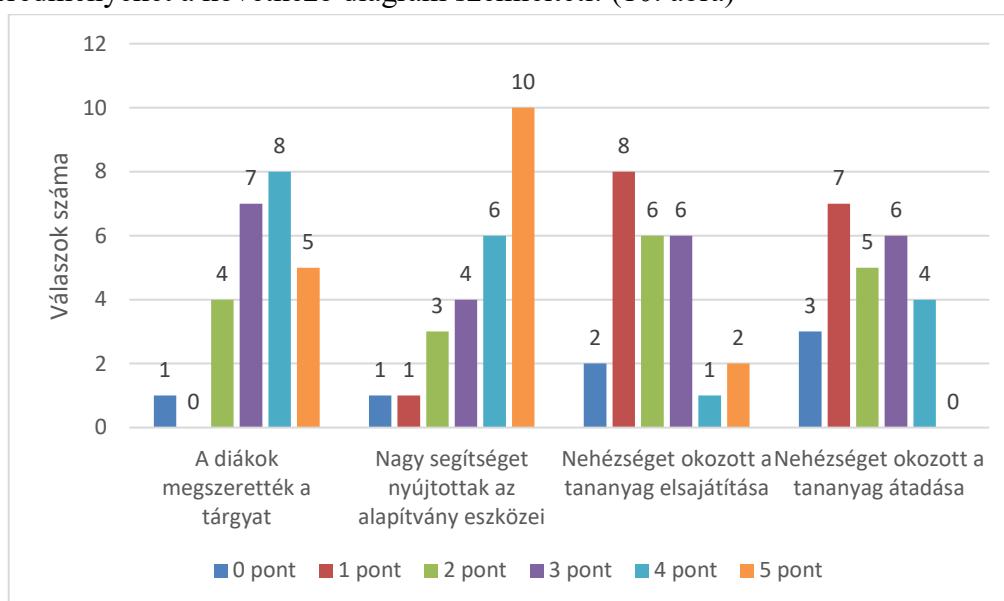
Mielőtt a konkrét statisztikai vizsgálatokba kezdenénk, nézzük meg a kérdőívben kapott válaszokat diagramon.

A kapott válaszok kétféle típusú válaszadási formából származnak. Feleletválasztási lehetőség volt az alábbi kérdésekre:

Értékelje a következő mondatokat: (0 – nem, 5 – teljes mértékben igaz)

- A diákok megszerették a tárgyat;
- Nagy segítséget nyújtottak az Alapítvány eszközei;
- Nehézséget okozott a tantárgy elsajátítása;
- Nehézséget okozott a tananyag átadása;

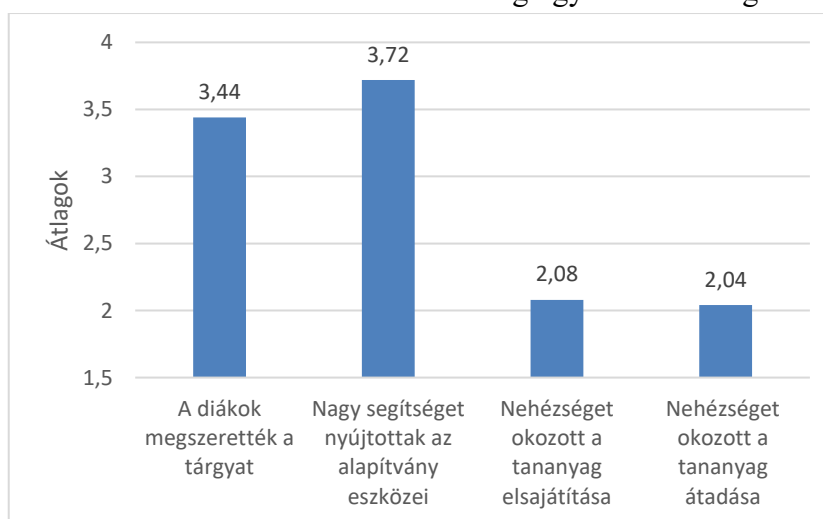
Az eredményeket a következő diagram szemlélteti: (10. ábra)

10. ábra A tárgy bevezetésének tapasztalatai a kollégák szerint (n=25)

Forrás: saját szerkesztés

A szemléletesebb értelmezés érdekében nézzük meg ugyanezt az átlagokkal is.

11. ábra A tárgy bevezetésének tapasztalatai az átlagok tükrében (n=25)

Forrás: saját szerkesztés

A 11. ábra alapján megállapítható, hogy a diákok a tantárgyat megszerették és az eszközök is segítséget nyújtottak a kollégáknak. Ebben a két esetben a relatív szórás értéke is kicsi (34,96%; 37,65%), míg a tananyag elsajátításánál és átadásánál az átlagok alacsonyabbak, a relatív szórás értékei magasak. (63,67%; 62,75%)

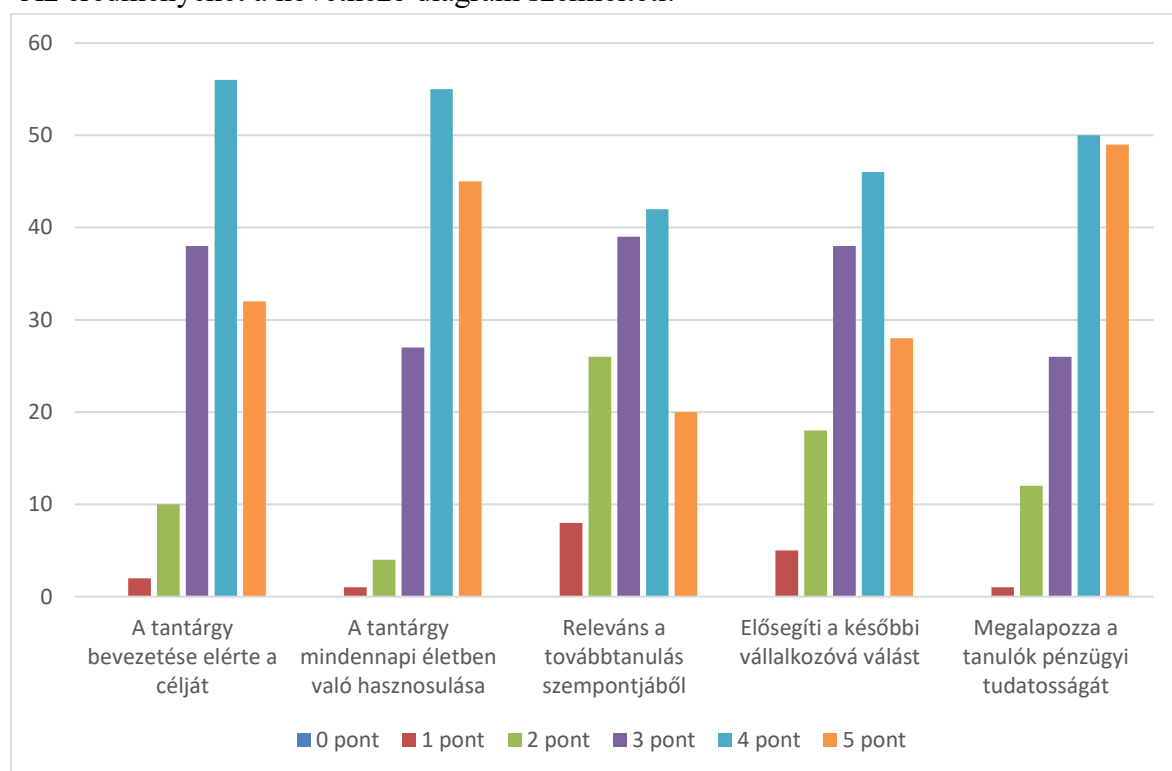
Érdekes módon ezekre a kérdésekre nagyon kevesen válaszoltak, ennek az okát nem tudom megmondani miért történt így. Elmondható, hogy ahol bevezetésre került a tantárgy, ott a diákok megszerették azt és az Alapítvány által nyújtott eszközök is hozzájárultak ehhez. A tananyag elsajátítása és átadása a kollégák válaszai alapján már nem volt egyértelmű, a tananyag átadásánál nem született „teljes mértékben” válasz.

A kérdőív kitért a tantárgyban tanultak hasznosulására is, jelölőnégyzetes válaszadási lehetőség volt a következőkre:

Értékelje az alábbi állításokat: (1-től 5-ig skála)

- A tantárgy bevezetése elérte a célját;
- Releváns a továbbtanulás szempontjából;
- Megalapozza a tanulók pénzügyi tudatosságát;
- A tantárgy mindennapi életben való hasznosulása;
- Elősegíti a későbbi vállalkozóvá válást;

Az eredményeket a következő diagram szemlélteti:

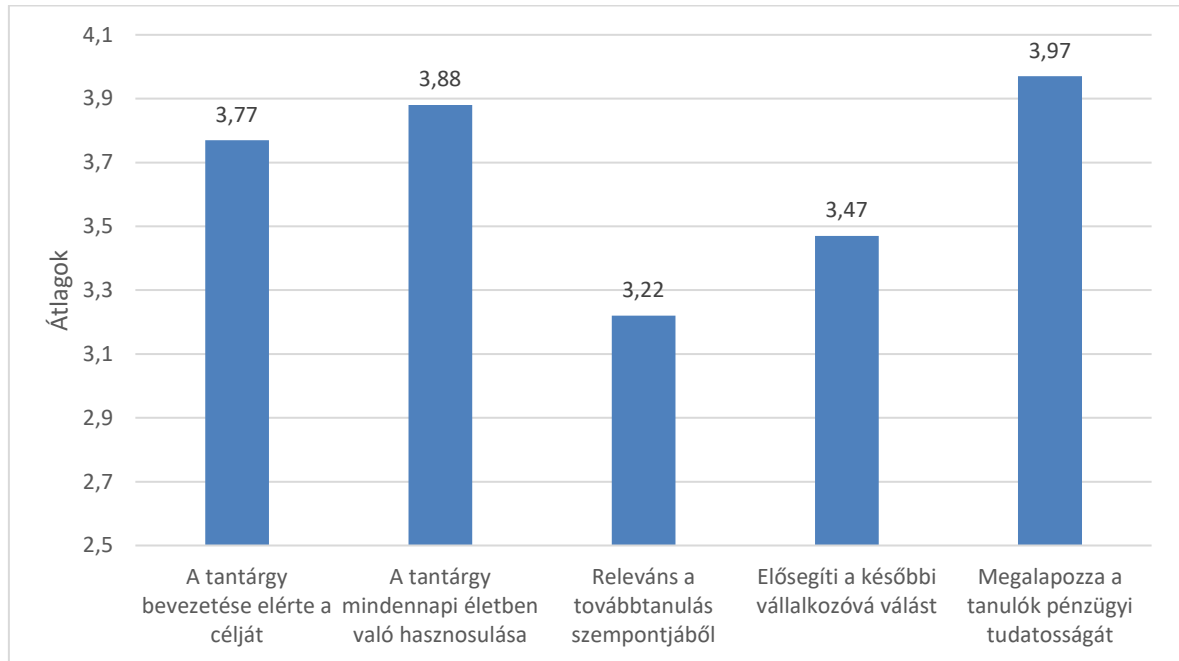

12. ábra A tárgy hasznosulásának tapasztalatai a kollégák szerint

Forrás: saját szerkesztés

A feleletválasztós kérdésekhez viszonyítva sok választ kaptam, összesen 136-ot. Az ábráról könnyen leolvasható, hogy a többségnek kedvező a véleménye az állításokra, 0 pontos válasz nem érkezett és az 1 és 2 pontos válaszok sem számottevők.

A jobb értelmezhetőség érdekében vizsgáljuk meg itt is az átlagokat.

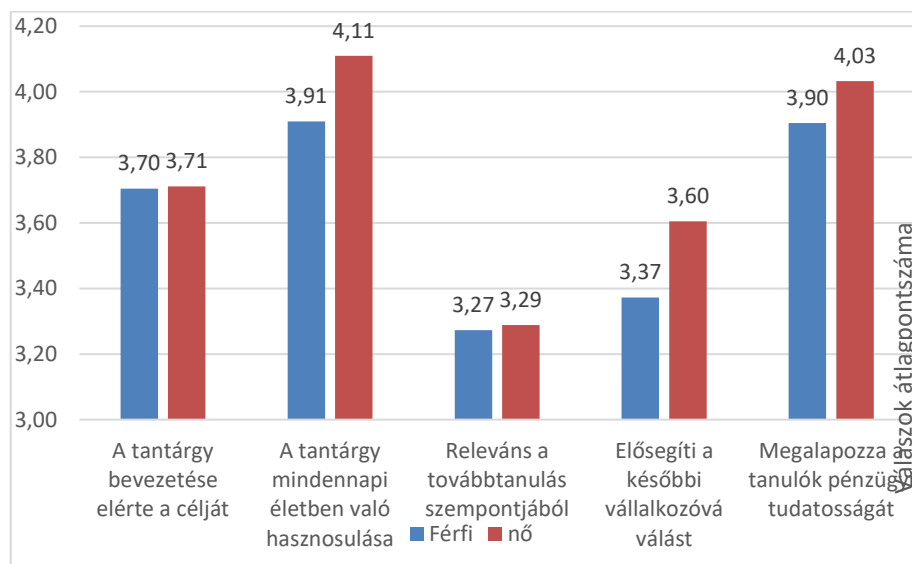

13. ábra A tárgy hasznosulásának tapasztalatai az átlagok tükrében (n=136)

Forrás: saját szerkesztés

Magas átlagértékeket kaptam a válaszok alapján, különösen pénzügyi tudatosság és a hasznosulás kérdéseknél. (3,97; 3,88). Itt a relatív szórások értékei nagyon alacsonyak (13%; 12%; 13%), ami a hasznosulást egyértelműen alátámasztja. A továbbtanulás és a vállalkozóvá válás szempontjából kicsit alacsonyabb az átlag, viszont a relatív szórások (21%; 17%) itt sem magasak.

Most nézzük meg a tantárgy bevezetésével kapcsolatos kérdésekre az egyes válaszokra adott átlagpontszámok alakulását annak függvényében, hogy a válaszadó kolléga milyen nemű.

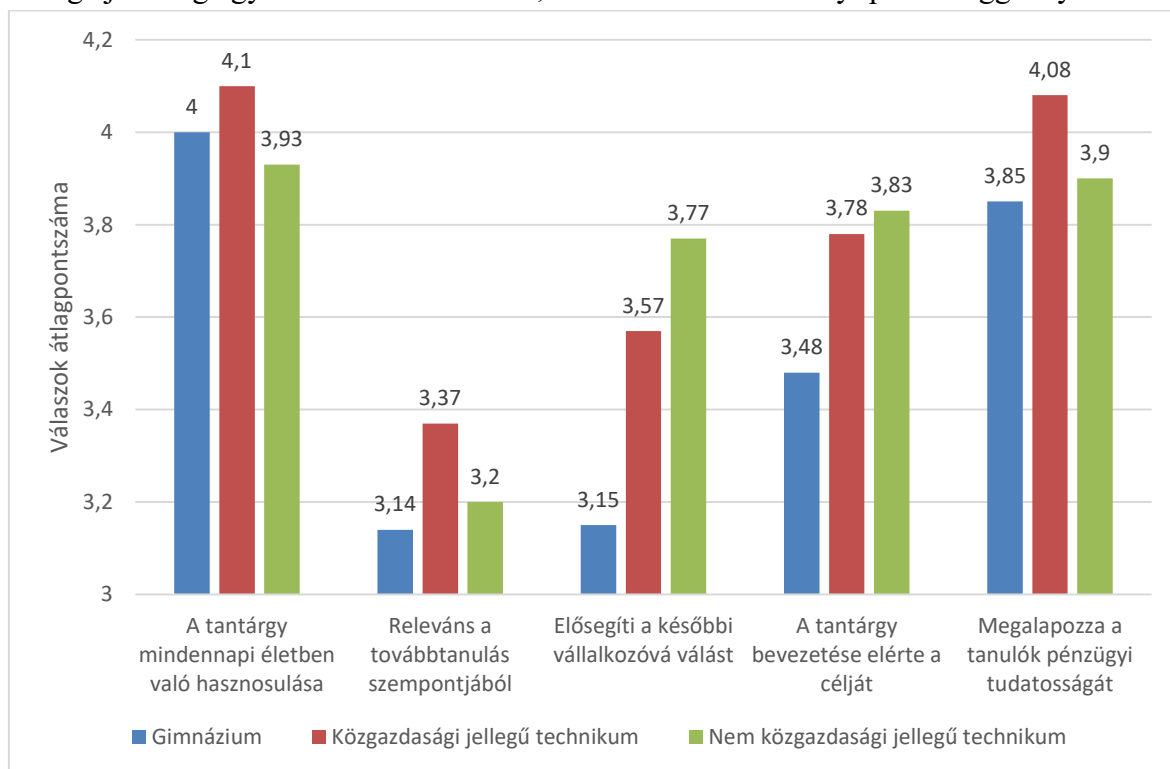
14. ábra A tantárgy bevezetésének tapasztalatai nemenként vizsgálva (n_{férfi}=44; n_{nő}=91)

Forrás: saját szerkesztés

Az ábráról leolvasható, hogy magasak az átlagpontszámok, ami arra enged következtetni, hogy érdemes volt a tárgyat bevezetni. A cél elérésével kapcsolatban megegyezik a két nem

értékelése, viszont a többi kérdésnél a hölgyek magasabb pontszámokat adtak. A legmagasabb átlagok a mindennapi életben történő hasznosulásnál és a pénzügyi tudatosság megalapozásánál láthatók. A továbbtanulás szempontjából valamivel alacsonyabb átlagot ért el, érdemes lesz megnézni az intézmény típusonként vizsgálatnál az átlagokat. Már az átlagokon látszik, hogy a statisztikai vizsgálatoknál a mediánok nem fognak eltérni, a valószínűségek magasak lesznek.

Vizsgáljuk meg ugyanezeket a válaszokat, csak most az intézménytípusok függvényében:

15. ábra A tantárgy bevezetésének tapasztalatai intézménytípusonként vizsgálva
($n_{\text{gimnázium}}=29$, $n_{\text{közgazdasági technikum}}=80$, $n_{\text{egyéb technikum}}=31$)

Forrás: saját szerkesztés

Az esetek többségében a gimnáziumi kollégák átlagai alacsonyabbak, mint a technikumban dolgozóké. A legmagasabb átlagok itt is - nem véletlenül - a mindennapi életben történő hasznosulásnál és a pénzügyi tudatosság megalapozásánál láthatók. A továbbtanulás és a vállalkozóvá válás átlagai a gimnáziumok esetében jóval alacsonyabbak, mint a közgazdasági technikumoknál. Ugyanaz előre megjósolható, mint a nemenkénti vizsgálatoknál, azonos mediánok és magas valószínűségek.

Az egyes válaszokban szereplő értékek normalitás vizsgálata: (*Shapiro-Wilk*) Az adatok a kérdésnek megfelelő munkalapokon találhatóak.

H0: az adataink normális eloszlásból származnak

H1: az adataink nem normális eloszlásúak

A kérdés megnevezése	W	p-érték
A tantárgy bevezetése elérte a célját	0.88596	p<0.001
A diákok megszerették a tárgyat	0.88295	p<0.001
Nagy segítséget nyújtottak az Alapítvány eszközei	0.85617	0.0015
Nehézséget okozott a tantárgy elsajátítása	0.90608	p<0.018
Nehézséget okozott a tananyag átadása	0.90351	0.016
A tantárgy mindennapi hasznosulása	0.83986	p<0.001
Releváns a továbbtanulás szempontjából	0.9131	p<0.001
Megalapozza a tanulók pénzügyi tudatosságát	0.84836	p<0.001
Elősegíti a későbbi vállalkozóvá válást	0.90049	p<0.001

A valószínűség $p < 0,05$ ezért a nullhipotézist elvetem, a válaszokban szereplő értékek nem normális eloszlásúak, innen kezdve a vizsgálatokat nem-paraméteres eljárásokkal folytatom. A vizsgálatokhoz a *Mann-Whitney* féle *U* próbát használtam. A vizsgálatához felhasznált adatok a kérdéseknek megfelelő munkalapokon találhatóak. A vizsgálat során a csoportosító változó a nem (1 férfi, 2 nő), a vizsgálandó változó az adott kérdés volt.

Az adott válaszok tekintetében vizsgáljuk meg, hogy a férfiak és a nők az egyes állításoknál hogyan válaszoltak, azonos-e a két minta mediánja?

H0: a két minta mediánja azonos

H1: a minták mediánja eltér

A tantárgy bevezetése elérte a célját n=136	W	p-érték
A diákok megszerették a tárgyat n=27	98	0.7036
Nagy segítséget nyújtottak az Alapítvány eszközei n=27	83	0.7422
Nehézséget okozott a tantárgy elsajátítása n=27	79	0.5946
Nehézséget okozott a tananyag átadása n=27	77	0.5307
A tantárgy mindennapi hasznosulása n=27	1779.5	0.2674
Releváns a továbbtanulás szempontjából n=135	1959	0.8367
Megalapozza a tanulók pénzügyi tudatosságát n=135	1849	0.4506
Elősegíti a későbbi vállalkozóvá válást n=135	1776	0.2727

A valószínűség mindenütt $p > 0,05$ ezért a nullhipotézist megtartom.

Beigazolódott az a hipotézis, ami már az átlagoknál is látszott, hogy az Alapítvány eszközei mennyire segítik a pénzügyi tudatosság fejlesztését. A hasznosulással kapcsolatos kérdéseknél nagyon magas valószínűségeket kaptunk, amelyből egyértelműen kiderül, hogy a kitöltő kollégák nemétől függetlenül azonos véleménnyel rendelkeznek. A legkisebb valószínűség a vállalkozóvá válásnál (27%), illetve a mindennapi hasznosulásnál (26%) van.

Az egyes iskolatípusok oktatóinak, tanárainak válaszait vizsgálva nézzük meg, hogy a mediánok hogyan alakulnak. *Kruskal-Wallis* féle *H* próbát használtam. A vizsgálathoz felhasznált adatok a kérdéseknek megfelelő munkalapokon találhatók.

H0: A minták mediánja megegyezik

H1: A minták mediánjai eltérőek

A tantárgy bevezetése elérte a célját

n=136	Khí-négyzet	p-érték
	1.4427	0.2297

Mivel a $p > 0,05$ a nullhipotézist megtartom.

A diákok megszerették a tárgyat

n=27	Khí-négyzet	p-érték
	0.11508	0.7344

Mivel a $p > 0,05$ a nullhipotézist megtartom.

Nagy segítséget nyújtottak az Alapítvány eszközei

n=27	Khí-négyzet	p-érték
	0.97912	0.3224

Mivel a $p > 0,05$ a nullhipotézist megtartom.

Nehézséget okozott a tantárgy elsajátítása

n=27	Khí-négyzet	p-érték
	0.043525	0.8347

Mivel a $p > 0,05$ a nullhipotézist megtartom.

Nehézséget okozott a tananyag átadása

n=27	Khí-négyzet	p-érték
	0.54597	0.7611

Mivel a $p > 0,05$ a nullhipotézist megtartom.

A tantárgy mindennapi hasznosulása

n=27	Khí-négyzet	p-érték
	0.000033356	0.9954

Mivel a $p > 0,05$ a nullhipotézist megtartom.

Releváns a továbbtanulás szempontjából

n=135	Khí-négyzet	p-érték
	0.50672	0.4766

Mivel a $p > 0,05$ a nullhipotézist megtartom.

Megalapozza a tanulók pénzügyi tudatosságát

n=135	Khí-négyzet	p-érték
	1.0018	0.3169

Mivel a $p > 0,05$ a nullhipotézist megtartom.

Elősegíti a későbbi vállalkozóvá válást

n=135	Khi-négyzet	p-érték
	4.8591	0.0275

Mivel a $p < 0,05$ a nullhipotézist elvetem.

5. KÖVETKEZTETÉSEK ÉS JAVASLATOK

A következtetéseket a felállított hipotézisek alapján végzem el.

H1. Ma már a közgazdasági képzésbe mélyen beépült a Pénziránytű Alapítvány tevékenysége.

A közgazdasági technikumok ágazati alapképzési időszakában (9. 10. évfolyam) a pénzügyi és vállalkozási ismeretek tárgy elsajátításához az Alapítvány által készített középiskolai tankönyvet használják, amelyek ingyenesek és már több mint 40000 példány kikerült belőle az intézményekhez. A kiküldött tankönyvek és egyéb kiadványok száma átlépte a 2700000-es példányszámot, az iskolai hálózatnak pedig több mint 570 intézmény a tagja.

A Pénz7 nevű tematikus hét, amely minden évben megrendezésre kerül, nagy népszerűségnek örvend nem csak a technikumok, hanem a gimnáziumok és általános iskolák körében is.

A kérdőívben megkérdezettek 79%-a ismeri az Alapítvány tevékenységét jellemzően az Internetről tájékozódva, vagy a kollégájától hallott róla. A megkérdezettek 21%-a nem hallott az Alapítványról, ennek okai a kérdőívből nem derülnek ki. Úgy gondolom, hogy ezen a területen van még lehetőség a terjeszkedésre és ebben nagy szerepe van és lesz a jövőben is a bázisiskolai hálózatnak, mind a tanári továbbképzések, mind pedig az általános és középiskolások pénzügyi tudatosságának elterjesztése terén.

Az előzőekben említettek alapján a H1 hipotézist elfogadjuk, vagyis a közgazdasági képzésbe már mélyen beépült a Pénziránytű Alapítvány tevékenysége.

H2. Az eszközpalettáról a legnagyobb arányban az on-line eszközöket használják.

Számomra meglepő módon még mindig a legnagyobb arányban (60,6%) a tankönyveket használják a különböző intézménytípusokban. A 67,6%-ban megjelölt Pénz7-et azért vetném el, mint legtöbbet használt eszközt, mert ez évente csak egy héten keresztül kerül megrendezésre. Bár a programjai nagyon változatosak, hiszen a témában jártas szakemberekkel találkozhatnak és beszélgethetnek a gyerekek, az év további 35 tanítási hetében nem feltétlenül a pénzügyi tudatosság a téma.

Mivel az on-line eszközök alkalmazása kisebb arányú, ezért a H2 hipotézist el kell vetni, ugyanis jelenleg az írott anyag felhasználása a legnagyobb mértékű a megkérdezettek körében.

Az on-line eszközök közül a tesztek már megkérdezetteknek a 35,6%-a, míg az e-learning portált 25,8%-a használja. A tananyagfejlesztési munkának köszönhetően a portálon 2x18 órás tananyag érhető el, amely a tankönyv könnyebb és bővebb elsajátítását teszi lehetővé.

Véleményem szerint ezek a számok emelkedni fognak, ismerve a mai Z generáció és a már általános iskolás alfa generáció okoseszköz használatát és ragaszkodását hozzájuk. Ezek a fiatalok már együtt nő fel a digitális tartalmakkal, melyek nagyrészt képi megjelenítés formájában jelennek meg, ez által sokkal könnyebben fogadják be a vizuális ingereket, magyarázatokat.

H3. Az Alapítvány tevékenysége jelentős mértékű támogatást nyújt a tanároknak, oktatóknak.

A kérdőív alapján elvégzett statisztikai vizsgálatok bebizonyították, hogy az Alapítvány nagyon komolyan veszi a tanárok és az oktatók támogatását. Folyamatosan fejleszti az e-

learning és on-line anyagait. Lehetőséget biztosít 40 órás akkreditált képzések elvégzésére, ehhez kiváló alapot teremt a bázisiskolai hálózat. Ebben a tevékenységében az Oktatási Hivatal is a partnerünk.

Folyamatosan közzéteszi honlapján a Pénz7 aktuális évi tananyagait, tanítási és tanulási segédleteit, valamint minta óra videófelvételét kezdő oktatók részére.

Elmondható, hogy az Alapítvány tevékenysége támogatást nyújt a tanárok és az oktatók számára, a H3-as hipotézist elfogadom.

H4. A pénzügyi és vállalkozási ismeretek tantárgy a pénzügyi tudatosságra kedvezően hatott. Azokban az intézményekben ahol a tárgyat bevezették ott kedvezően hatott a pénzügyi tudatosságra, hiszen még csak hasonló ilyen jellegű tárgyak sincs. A saját iskolámat nézve a gazdálkodás és menedzsment ágazatosokon kívül a többi ágazatban tanulókra is kedvezően hatott, ugyanazon indokok alapján, mint az előbb említett esetben. Különösen a technikai tanulókat segítette a továbbtanulásban, illetve a vállalkozóvá válásban. (lásd 14. és 15-ös ábra)

Egyértelműen pozitívak a tapasztalatok a tantárgy mindennapi életben való hasznosulása és a pénzügyi tudatosság megalapozásának területén. Magas átlagpontoszámokat kaptam (4 pont körüli értékek), magas valószínűségi értékekkel. Érdekes módon sem tárgy tanítása, sem pedig annak elsajátítása nem okozott gondot a kollégáknak. A diákok megszerették a tárgyat. (11. ábra)

A kérdőív alapján a megkérdezettek 2/3-a egyértelműen jelezte, hogy a tanulók tudatosságára kedvezően hatott. (49-49 4-es és 5-ös értékelés).

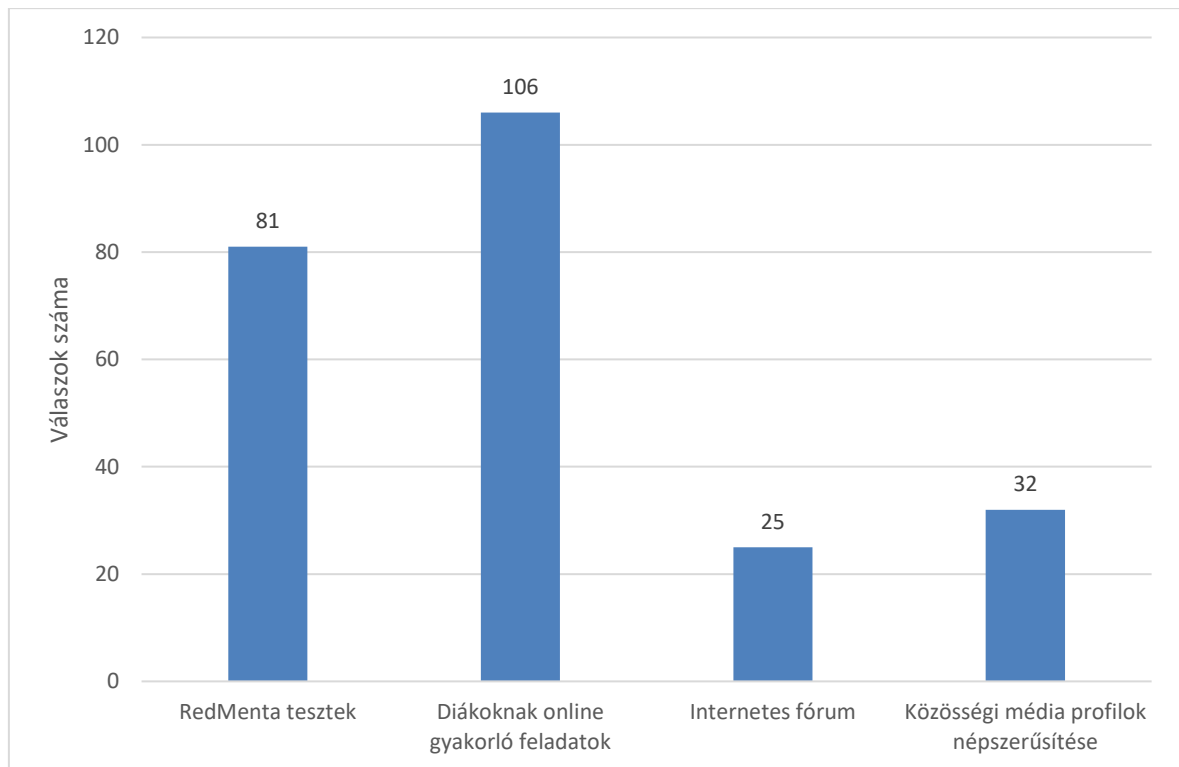
A H4 hipotézis beigazolódott, vagyis a tantárgy tanítása kedvezően hatott a tanulók pénzügyi tudatosságára.

Javaslatok

„Üzemlátogatás” címszó alatt a banki fióknak a megtekintése, illetve a banki kommunikációs kapcsolattartóknak az iskolába külső előadóként történő meghívása egy nagyon hatékony módszer lehet és egyben kettős érdek is. Egyrészt a bankoknak ügyfélszerzési cél hosszú és középtávon, másrészt pedig az oktatás szempontjából a közérthetőség mellett egy olyan gyakorlati és személyes találkozások általi információ megszerzésére és ismeretszerzésére van lehetőség, amely nem a hagyományos iskolai falak között történik. Ezáltal a fiatalok megemelkedett ingerküszöbét kihasználva fel tudja kelteni az érdeklődésüket a tantárgy iránt, ezáltal az oktatás könnyebbé válik a kollégák számára.

Ami még nagyon fontos lenne, hogy a gimnáziumokban is minél jobban beépüljön a tantárgy a mindennapokba, jelenleg ennek leginkább a humán erőforrás hiánya szab gátat. Viszont jó hír, hogy nem közgazdász kollégák is elsajátíthatják a tárgy oktatásához szükséges ismereteket, ehhez nem szükséges egy újabb diploma megszerzése. Nem mellékes az sem, hogy milyen fontos lenne a gimnáziumi tanulók pénzügyi tudatosságának fejlesztése is, hiszen az innen kikerülők jelentős része tovább tanul és sokuk vezető beosztásba fog kerülni az évek során, sokan vállalkozóvá válnak.

A kérdőívben szereplő „Mivel bővíthetné tevékenységét a Pénziránytű Alapítvány?” kérdésre adott válaszok alapján a következő eredményeket kaptam:

16. ábra Tevékenység bővítése – javaslatok

Forrás: saját szerkesztés

A felvetett négy lehetőség közül egyértelműen az önálló tanulási lehetőséget biztosító eszközöket javasolják a legtöbben. Felvetődik a kérdés vajon ebben mekkora szerepe volt annak a Covid-19-es időszaknak, amikor a jelenléti oktatás nem valósulhatott meg? Erre egy érdekes tanulmány is készült „Thékes István A COVID-19 vírusjárvány miatti hazai távoktatás digitális megoldásainak elemzése” című munkájában. (Thékes, 2020)

A felmérésben többek között az is szerepelt, hogy milyen mértékben használják az egyes on-line felületeket a számonkéréskor, itt szignifikánsan a Redmentát jelölték a legtöbben, kár hogy az érdemi munkát segítő verzió (amelynél már felhasználják a mesterséges intelligenciát) fizetős lett.

6. ÖSSZEFOGLALÁS

A pénziránytű Alapítvány tevékenysége ma már a közgazdasági képzésbe mélyen beépült, a pénzügyi és vállalkozási ismeretek tantárgy az ágazati alapoktatásban kötelező. Az eszközök palettája fokozatosan bővül, különösen a tananyagok tekintetében. Fontos, hogy ezek az anyagok ingyenesen elérhetők az Alapítványon keresztül.

Részletesen megvizsgáltam, hogy az Alapítvány eszközei közül melyek azok amelyeket a legszívesebben használnak. A Pénz7 nagyon népszerű, évről évre több program segíti a pénzügyi tudatosság fejlesztését. Ebben a tanévben 203000 diák pénzügyi tudatosságát fejlesztette a jubileumi tematikus hét, a programra több mint 2000 pedagógus regisztrált 1290 különböző intézményből. (Pénz7)

Az on-line eszközök és az e-learning egy folyamatosan bővülő formája a képzési eszközpalletának, ezt a kollégák szívesen használják. Ezen eszközök folyamatos fejlesztése segíteni fog abban, hogy a tananyag átadása és elsajátítása könnyebbé váljon. A tankönyvek szakmai tartalma folyamatosan frissítésre kerül, illetve újabb tankönyvek kerülnek be a rendszerbe. (Állampolgárok pénzügyei)

Az Alapítvány tevékenysége jelentős mértékű támogatást nyújt a tanároknak, oktatóknak teszi ezt az akkreditált 40 órás továbbképzésekkel, illetve a rendelkezésre álló eszközökkel. A kiváló pedagógusokat „Pénziránytű tanári díj” elismeréssel is motiválja az Alapítvány. (Alapítvány)

Nem csak a kollégák részesültek elismerésben, hanem az Alapítvány két munkatársa is magasrangú állami kitüntetést kapott március 15-én. (Alapítvány)

A pénzügyi és vállalkozási ismeretek tantárgy a pénzügyi tudatosságra kedvezően hatott, ezt a kérdőívben kapott válaszok egyértelműen bebizonyították. Ezen a területen azonban még lehet előrelépés a gimnáziumok és a nem közgazdasági jellegű technikumok szélesebb bevonásával. Ennek főként a humán erőforrás oldalon kell erősödnie, hogy legyen elég tanár és oktató, aki vállalja a tantárgy oktatását. Ezért és egy fő célkitűzés, hogy minél több kolléga vegyen részt az akkreditált továbbképzéseken.

A jövő célja a pénzügyi tudatosság mellett a megtakarítást vagy a hitel felvételét bátor, de stabil és biztos cselekvés háttérének nyújtása. Az emberek pénzügyi kultúrájának olyan szintre emelése, amely beilleszkedik a modern pénzrendszer minden elemébe. Aki ismeri annak hiányosságait és felhasználja annak előnyeit.

7. FELHASZNÁLT IRODALOM

- Deolitte Könyvvizsgáló és Tanácsadó Kft. (2017). *OTP Bank éves jelentés, Pénzügyi kimutatások*. Letöltés dátuma: 2019. 02 24, forrás: OTP Bank éves jelentések: https://www.otpbank.hu/static/portal/sw/file/Eves_jelentes_2017_4.pdf
- Alapítvány, P. (2022. 04 2022.04.). *Közérdekű adatok*. Forrás: Alapító okirat: <https://penziranytu.hu/alapito-okirat-es-szabalyzatok>
- Alapítvány, P. (2024. 04 2024.04.03.). *Bázisiskolák*. Forrás: Bázisiskolák Pénziránytű Alapítvány: <https://penziranytu.hu/bazisiskolak>
- Alapítvány, P. (2024). *Pénziránytű Iskolahálózat*. Forrás: Pénziránytű Alapítvány: <https://penziranytu.hu/iskolahalozat>
- Alapítvány, P. (2024. 04 2024.04.03.). *Tanártovábbképzés - Pénziránytű Alapítvány*. Forrás: Tanártovábbképzés: <https://penziranytu.hu/tanari-tovabbkepzes>
- Alapítvány, P. (2024. 04 2024.04.03.). *Versenyek/Pénziránytű Iskolahálózat*. Forrás: Versenyek: <https://penziranytu.hu/versenyek>
- Alapítvány, P. (dátum nélk.). *Kiváló pedagógusoknak adhattuk át a Pénziránytű tanári díjakat*. Forrás: Pénziránytű Alapítvány: <https://penziranytu.hu/kivalo-pedagogusoknak-adhattuk-penziranytu-tanari-dijakat?fbclid=IwAR1hVMjihYBkVbMc8tpxMJ2Z8cTAFVEjWQchtOjtZB-S3WdgT5b1qf9P30M>
- Alapítvány, P. (dátum nélk.). *Kiemelkedő elismerésben részesültek a pénzügyi kultúrafejlesztés hazai nagykövetei*. Forrás: Pénziránytű Alapítvány: https://l.facebook.com/l.php?u=https%3A%2F%2Fpenziranytu.hu%2Fkiemelkedo-elismeresben-reszesultek-penzugyi-kulturafejlesztes-hazai-nagykovetei%3Ffbclid%3DIwAR0_ojvNSIbM1kX25IbqksauUunh_3X44DXuIXN5nvCAaHDCLk_ZuvDNHsw_aem_AXFzs_TrM-xqLczDxbP859mG2WgTVdVWxBV
- Atkinson, A., & Messy, F.-A. (2012. 03. 2012). *OECD Working Papers on Finance, Insurance and Private*. Forrás: Measuring Financial Literacy: Results of the OECD / International Network on Financial Education (INFE) Pilot Study: <https://dx.doi.org/10.1787/5k9csfs90fr4-en>
- Balogh, L. (2018). *FINTELLIGENCE Tudományos Pénzügyi Kultúra Körkép*. Forrás: Az OECD szerepvállalása a pénzügyi kultúra fejlesztésében: https://gtk.unimiskolc.hu/files/13008/F-TPKK_web.pdf
- Bankszövetség, M. (2015.. 11. 2.). *Magatartási kódex*. Forrás: Ajánlás a pénzügyi szervezetek ügyfelekkel és partnereikkel szembeni magatartásáról: <https://www.kh.hu/documents/20184/247607/2016.01.01-t%C5%91+aktualiz%C3%A1lt+Magatart%C3%A1si+K%C3%B3dex/6bf8a53a-3475-41cb-8324-dc24f38a8def>
- Béres, D. (2013.. 06. 20.). *A pénzügyi kultúra - mi is ez valójában?* Forrás: Pénzügyi szemle: <https://real.mtak.hu/154859/1/A%20p%C3%A9nz%C3%BCgyi%20kult%C3%BAra%20-%20mi%20is%20ez%20val%C3%B3j%C3%A1ban%20-%20P%C3%A9nz%C3%BCgyi%20Szemle%20foly%C3%B3irat.pdf>

- Erzsébet, N. (2017/7-8). *Pénzügyi kultúrát fejlesztő képzések: felmérés és diagnózis*. Forrás: Új Pedagógiai Szemle: <https://folyoiratok.oh.gov.hu/uj-pedagogiai-szemle/penzugyi-kulturat-fejleszto-kepzesek-felmeres-es-diagnozis>
- Flór, N. L. (2021.. 02. 2021.02.26.). Forrás: A magyar devizahitel-válság története: <https://www.oeconomus.hu/irasok/a-magyar-devizahitel-valsag-tortenete/>
- Fris, E. (2020.). Forrás: Kari Tudományos Diákköri Konferencia : https://archive2020.szie.hu/sites/default/files/tdk_abstract_es_program_2020_osz_final.pdf
- Fromberg, B. Q., & Toborg, R. S. (1985). The Epidemiology of Depression. In R. K. Gamma, L. F. Roberts, & C. A. O'Neil, *New Perspectives in Depression Research*. (old.: 123-145.). Oklahoma City: Young and Young.
- Gulyás, L. (2008). Regionalizációs törekvések és etnoregionalizmus a poszt-kommunista Szlovákiában, 1989-1998. *Tér és Társadalom.*, 2008/4., 205-221.
- Harris, M., Karper , E., Stacks, G., Hoffman, D., DeNiro, R., & Cruz, P. (2001). Writing labs and the Hollywood connection. *Journal of Film and Writing Stacks, G., Hoffman, D., DeNiro, R., Cruz, P, 44(3)*, 213– 245.
- Isépy, T. (2023. 10 2023.10.20.). *Kutatás Magyarország lakosságának pénzügyi helyzetéről*. Forrás: Világgazdaság: <https://www.vg.hu/velemeney/2023/10/kutatas-magyarorszag-lakossaganak-penzugyi-helyzeterol>
- Jakovác, K. (2016. 6 2016.06.06.). *A pénzügyi kultúra fejlesztés nemzeti stratégiái: tapasztalatok és tanulságok*. Forrás: Pénzügyi Szemle: <https://www.penzugyiszemle.hu/tanulmanyok-eloadasok/a-penzugyi-kultura-fejlesztes-nemzeti-strategiai-tapasztalatok-es-tanulsagok>
- Jakovác, K., & Németh, E. (2017/1. 05 2017). Forrás: https://www.researchgate.net/publication/325115744_A_PENZUGYI_KULTURA_FEJLESZTESENEK_NEMZETI_STRATEGIAI_TAPASZTALATOK_ES_TANULSAGOK
- Kaproncay, P. (1999). A koszovói konfliktus történelmi és kulturális háttére. In. Krausz Tamás (szerk.):. In K. Tamás (Szerk.), *A Balkán-háborúk és a nagyhatalmak* (old.: 23-36). Budapest: Napvilág Kiadó.
- MNB, P. P. (2020. 06 25). *A pénzügyi tudatosság fejlesztése segíti a családok anyagi biztonságát is*. Forrás: [mnb.hu: https://www.mnb.hu/sajtoszoba/sajtokozlomenyek/2020-evi-sajtokozlomenyek/a-penzugyi-tudatossag-fejlesztese-segiti-a-csaladok-anyagi-biztonsagat-is](https://www.mnb.hu/sajtoszoba/sajtokozlomenyek/2020-evi-sajtokozlomenyek/a-penzugyi-tudatossag-fejlesztese-segiti-a-csaladok-anyagi-biztonsagat-is)
- Muraközy, L. (2020). *A koreai rejtély*. Budapest: Akadémiai Kiadó.
- Németh, E. (2017. 7-8). *Pénzügyi kultúrát fejlesztő képzések*. Forrás: <https://folyoiratok.oh.gov.hu/uj-pedagogiai-szemle/penzugyi-kulturat-fejleszto-kepzesek-felmeres-es-diagnozis>
- OECD. (2005. 07 2005). Forrás: <https://www.oecd.org/finance/financial-education/35108560.pdf>
- OECD. (2021). *OECD/INFE 2020 International Survey of Adult Financial Literacy*. Forrás: <https://www.oecd.org/financial/education/oecd-infe-2020-international-survey-of-adult-financial-literacy.pdf>: <https://www.oecd.org/financial/education/oecd-infe-2020-international-survey-of-adult-financial-literacy.pdf>

- OECD/INFE. (2016). *OECD/INFE International Survey of Adult Financial Literacy Competencies*. Forrás: www.oecd.org/finance/OECD-INFE-International-Survey-of-Adult-Financial-Literacy-Competencies.pdf
- Pál, Z. (2018). Forrás: FINTELLIGENCE – Tudományos Pénzügyi Kultúra Körkép: https://gtk.uni-miskolc.hu/files/13008/F-TPKK_web.pdf
- Pénz7. (dátum nélk.). *Pénz7 Pénzügyi és vállalkozói témahét*. Forrás: Pénz7: <https://www.penz7.hu/>
- Pénzügyminisztérium. (2017). *Pénzügyi tudatosság fejlesztésének stratégiája*. Forrás: Okosan a pénzzel: <https://www.okosanapenzzel.hu/strategia>
- Romsics, I. (1998). *Nemzet, nemzetiség és állam*. Budapest: Napvilág kiadó.
- Thékes, I. (2020). *A COVID-19 vírusjárvány miatti hazai*. Forrás: Gál Ferenc Egyetem: <https://gfe.hu/wp-content/uploads/2020/07/covid-k1-2.pdf>
- Tóth , E., & Szőke, B. (2023. 06 2023-06-30). Forrás: <https://journal.uni-mate.hu/index.php/acr/article/download/4082/4841/7819>
- Tóth, É. (2019. 3 2019.03.25.). *Ingyenesen rendelhető a Pénziránytű Alapítvány pénzügyi-gazdasági tankönyvei*. Forrás: Modern Iskola: <https://moderniskola.hu/2019/03/ingyenesen-rendelhetok-a-penziranytu-alapitvany-penzugyi-gazdasagi-tankonyvei/>
- U.S. Department of Health and Human Services. (1990). *The health benefits of smoking cessation*. Forrás: http://profiles.nlm.nih.gov/NN/B/B/C/T/_/nnbbct.pdf
- Wikipedia. (2024. 04 03). *Information asymmetry*. Forrás: Information asymmetry: https://en.wikipedia.org/wiki/Information_asymmetry

MELLÉKLETEK

1. melléklet

Kérdőív

1. Ismeri-e a Pénziránytű Alapítvány tevékenységét? (Igen – Nem)
2. Honnan ismeri? (Hírlevél, Internet, Kollégától, Tantárgyi követelményekből, Egyéb forrásból)
3. Intézménye tagja-e a Pénziránytű hálózatnak? (Igen – Nem)
4. Mely eszközöket használta a pénzügyi és vállalkozási ismeretek tantárgy tanításához?
 - Tankönyv
 - Egyéb kiadvány
 - Pénz7
 - On-line tesztek
 - Tanári-oktatói továbbképzések
 - E-learning portál
 - BankCode verseny
 - Egyéb (pl. saját készítésű tananyag)
 - Nem tanítom a tárgyat
5. Értékelje az alább felsoroltakat, mennyire hasznosak a pénzügyi tudatosság fejlesztésében: (nem használom, 1, 2, 3 ,4, 5)
 - Tankönyv
 - Kiadvány
 - Pénz7
 - On-line tesztek
 - Továbbképzések
 - E-learning
 - BankCode verseny
6. Mivel bővíthetné tevékenységét a Pénziránytű Alapítvány?
 - Redmenta tesztek
 - Diákoknak on-line gyakorló feladatok
 - Internetes fórum
 - Közösségi médiaprofilok népszerűsítése
7. Jelenleg milyen intézménytípusban dolgozik?
 - Gimnázium
 - Közgazdasági jellegű technikum
 - Nem közgazdasági jellegű technikum
8. Gazdasági végzettséggel tanítja a tárgyat? (Igen – Nem)
9. Milyen szakos tanári/oktatói végzettséggel rendelkezik? (Rövid válaszos kérdés)
10. Értékelje a következő mondatokat: (0 – nem, 5 – teljes mértékben igaz)
 - A diákok megszerették a tárgyat
 - Nagy segítséget nyújtottak az Alapítvány eszközei

- Nehézséget okozott a tantárgy elsajátítása
- Nehézséget okozott a tananyag átadása

11. Értékelje az alábbi állításokat: (1-től 5-ig skála)

- A tantárgy bevezetése elérte a célját
- Releváns a továbbtanulás szempontjából
- Megalapozza a tanulók pénzügyi tudatosságát
- A tantárgy mindennapi életben való hasznosulása
- Elősegíti a későbbi vállalkozóvá válást

12. Az Ön neme? (Nő – Férfi)

13. Milyen típusú településen dolgozik?

- Község
- Város
- Megyei jogú város
- Főváros

14. Az Ön kora?

- 22-28
- 29-35
- 36-41
- 42-48
- 49-55
- 55 év feletti

ÁBRÁK ÉS TÁBLÁZATOK JEGYZÉKE

Ábrák

1. ábra Pénzügyi ismeretek felmérése.....	8
2. ábra: A pénzügyi tudás minimum cél értékei	9
3. ábra A pénzügyi ismeretek felmérése	10
4. ábra A pénzügyi kultúra fejlesztési eszközei	12
5. ábra Honnan ismeri a Pénziránytű Alapítvány tevékenységét?	18
6. ábra Tagja-e a hálózatnak (n=132)	19
7. ábra Eszközök használata a tantárgyhoz.....	19
8. ábra Az egyes eszközök használatára adott pontszámok átlagai nemenként (n _{férfi} =49; n _{nő} =91).....	20
9. ábra Intézményenkénti eszközhasználat átlagai	21
10. ábra A tárgy bevezetésének tapasztalatai a kollégák szerint (n=25)	24
11. ábra A tárgy bevezetésének tapasztalatai az átlagok tükrében (n=25)	24
12. ábra A tárgy hasznosulásának tapasztalatai a kollégák szerint.....	25
13. ábra A tárgy hasznosulásának tapasztalatai az átlagok tükrében (n=136).....	26
14. ábra A tantárgy bevezetésének tapasztalatai nemenként vizsgálva (n _{férfi} =44; n _{nő} =91)	26
15. ábra A tantárgy bevezetésének tapasztalatai intézménytípusonként vizsgálva	27
16. ábra Tevékenység bővítése – javaslatok	33

TÁBLÁZATOK

1. táblázat: OECD pénzügyi kultúrával kapcsolatos felmérések adatai	8
2. táblázat: A 2016-os felmérés kérdéseinek területei és azok eredményei: (a jó válaszok aránya százalékban).....	9

KÉPEK

1. Kép: tankönyvek	13
2. Kép: munkafüzetek	14

KÖSZÖNETNYILVÁNÍTÁS

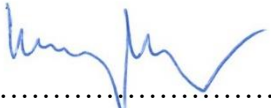
Köszönetemet szeretném kifejezni mindazon egyetemi oktatóknak, akikkel a képzés során találkoztam, nagyon sokat tanultam tőlük.

Külön is köszönetemet fejezem ki Dr Csonka Arnoldnak és Dr Bareith Tibornak, akik tanácsaikkal segítették a dolgozat elkészítését.

NYILATKOZAT

Alulírott Keczei László, pénzügy mester szakos hallgató nyilatkozom, hogy a diplomadolgozat saját munkám, a felhasznált irodalmat korrekt módon kezeltem és az erre vonatkozó jogszabályokat betartottam.

Kaposvár, 2024. április hó 22. nap

.....
hallgató aláírása

NYILATKOZAT

Alulírott Dr Csonka Arnold egyetemi docens nyilatkozom, hogy a diplomadolgozat a Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem Kaposvári Campus Vidékfejlesztés és Fenntartható Gazdaság Intézet vonatkozó szabályzata előírásainak tartalmi és formai szempontból egyaránt megfelel.

A dolgozat végleges változatát áttanulmányoztam, annak benyújtásához hozzájárulok.

Kaposvár, 2024. április hó 22. nap

.....
témavezető aláírása